

LA/Petri Jääskinen

29.5.1985

1

Työeläkelaitoksille

JOUSTAVA ELÄKEIKÄJÄRJESTELY

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen työntekijäin eläkelain, kansaneläkelain ja eräiden niihin liittyvien lakien mukaista joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskeviksi laeiksi.

Esitys sisältää ehdotuksen joustavaksi eläkeikäjärjestelyksi. Yksityisen sektorin työeläkelakeja ehdotetaan muutettaviksi siten, että kiinteään eläkeikään perustuvaa järjestelmää täydennettäisiin säännöksillä, joiden mukaan eläkeikä riippuisi yksilöllisistä olosuhteista. Tämä mahdollistaisi siirtymisen asteittain työstä eläkkeelle. Vastaavat muutokset ehdotetaan tehtäviksi myös kansaneläkelakiin. Uudistus ei koske merimieseläkejärjestelmää eikä julkista sektoria.

Joustava eläkeikäjärjestely koostuisi kolmesta toisiaan täydentävästä uudesta eläkemuodosta. Yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin työn rasittavuuden ja ikääntymisestä johtuvan suorituskyvyn alentumisen perusteella. Varhennetun vanhuuseläkkeen voisi saada jo ennen normaalia eläkeikää eläkkeen ollessa vastaavasti pienempi. Osa-aikaeläke mahdollistaisi asteittaisen eläkkeelle siirtymisen osa-aikaeläkkeen korvauksessa ansioiden vähentymistä.

Valtion vuoden 1985 tulo- ja menoarvioesityksen mukaan hallitus on luvannut antaa eduskunnalle tarvittavat lakiehdotukset vuoden 1986 alusta asteittain toteutettavasta uudistuksesta, joka mahdollistaa joustavaan eläkeikään siirtymisen. Tämän mukaisesti ehdotetaan, että joustava eläkeikäjärjestely toteutettaisiin kahdessa vaiheessa. Vuoden 1986 alusta tulisivat voimaan yksilöllistä varhaiseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä koskevat lait. Osa-aikaeläkkeestä, jota koskevat järjestelyt tulisivat mahdollisiksi vuoden 1987 alusta, annetaan hallituksen esitys myöhemmin.

Yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin 55 ikävuodesta lukien työntekijälle tai yrittäjälle, jonka työkyky, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikai-

LA/Petri Jääskinen

29.5.1985

2

suus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet on siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Varhennetun vanhuuseläkkeen voisi saada 60 vuoden iästä lukien ja siten ennen normaalia eläkeikää eläkkeen ollessa vastaavasti pienempi. Vakuutetulla olisi myös mahdollisuus lykätä eläkkeelle siirtymistä yli normaalin eläkeiän, jolloin eläkettä korotettaisiin vastaavasti.

Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja on asettanut joustavan eläkeiän koordinoitiryhmän, jonka tehtävänä on muun muassa huolehtia joustavan eläkeiän voimaantumoon liittyvien tehtävien määrittelystä ja yhteenniveltämisestä. Koordinoitiryhmässä ja sen alaryhmissä valmistellaan lain muutoksen soveltamista ja toimeenpanoa koskevat yleiskirjeet ja muut ohjeet, jotka toimitetaan myöhemmin.

ELÄKETURVAKESKUS

LIITE

Hallituksen esitys Eduskunnalle työntekijäin eläkelain, kansaneläkelain ja eräiden niihin liittyvien lakien mukaista joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskeviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen joustavaksi eläkeikäjärjestelyksi. Yksityisen sektorin työeläkelakeja ehdotetaan muutettaviksi siten, että kiinteään eläkeikään perustuvaa järjestelmää täydennettäisiin säännöksillä, joiden mukaan eläkeikä riippuisi yksilöllisistä olosuhteista. Tämä mahdollistaisi siirtymisen asteittain työstä eläkkeelle. Vastaavat muutokset ehdotetaan tehtäväksi myös kansaneläkelakiin. Uudistus ei koske merimieseläkejärjestelmää eikä julkista sektoria.

Joustava eläkeikäjärjestely koostuisi kolmesta toisiaan täydentävästä uudesta eläkemuodosta. Yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin työn rasittavuuden ja ikäänymisestä johtuvan suorituskyvyn alentumisen perusteella. Varhennetun vanhuuseläkkeen voisi saada jo ennen normaalia eläkeikää eläkkeen ollessa vastaavasti pienempi. Osa-aikaeläke mahdollistaisi asteittaisen eläkkeelle siirtymisen osa-aikaeläkkeen korvatussa ansioiden vähentymistä.

Valtion vuoden 1985 tulo- ja menoarvioesityksen mukaan hallitus on luvannut antaa eduskunnalle tarvittavat lakiehdotukset vuoden 1986 alusta asteittain toteutettavasta uudistuksesta, joka mahdollistaa joustavaan eläkeikään siirtymisen. Tämän mukaisesti ehdotetaan, että joustava eläkeikäjärjestely toteutettaisiin kahdessa vaiheessa. Vuoden 1986 alusta tulisivat voimaan yksilöllistä eläkeikää ja varhennettua vanhuuseläkettä koskevat lait. Osa-aikaeläkkeestä, jota koskevat järjestelyt tulisivat mahdollisiksi vuoden 1987 alusta, annetaan hallituksen esitys myöhemmin.

Yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin 55 ikävuodesta lukien työntekijälle tai yrittäjälle, jonka työkyky, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikäänymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet on siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään.

Varhennetun vanhuuseläkkeen voisi saada 60 vuoden iästä lukien ja siten ennen normaalia eläkeikää eläkkeen ollessa vastaavasti pienempi. Vakuutetulla olisi myös mahdollisuus lykätä eläkkeelle siirtymistä yli normaalin eläkeiän, jolloin eläkettä korotettaisiin vastaavasti.

Yksilöllisestä varhaiseläkkeestä aiheutuva eläkemenojen vuotuinen lisäys olisi työeläkejärjestelmässä noin 250 miljoonaa markkaa ja kansaneläkejärjestelmässä noin 100 miljoonaa markkaa. Tämä taso saavutettaisiin kolmen—viiden vuoden kuluessa uudistuksen voimaantulosta, mikäli tällä eläkkeellä olisi tuolloin noin 11 000 henkilöä. Vuosittain alkavien eläkkeiden määrä olisi tämän jälkeen arvioiden mukaan noin 1 500. Mikäli käyttöaste on tätä suurempi, eläkemenot kasvavat vastaavasti. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyvien määrä ikävälillä 60—64 on kolmen—viiden vuoden voimaantulojaksen jälkeen arvioitu noin 1 000 henkilöksi. Varhennettua eläkettä maksettaisiin siten vähennettynä, ettei eläkejärjestelmälle muodostu pysyviä lisäkustannuksia. Uudistuksen alkuvuosina eläkemenot kuitenkin kasvaisivat, koska työeläkkeen varhennuksesta aiheutuvaa vähennystä ei tehtäisi täysimääräisenä niille ikäluokille, joilla ei työeläkejärjestelmän asteittaisen voimaantulon johdosta ole vielä mahdollisuutta saada tavoitetaso mukaista vanhuuseläkettä.

Työeläkejärjestelmän osalta uusien eläkemuotojen rahoitus ja niistä eläkelaitoksille aiheutuva vastuu määräytyisivät nykyisten rahoitusperiaatteiden pohjalta. Yksilöllinen varhaiseläke vastaisi rahoitustavaltaan työkyvyttömyyseläkettä ja varhennettu vanhuuseläke vastaavasti vanhuuseläkettä. Uudistuksesta aiheutuvat työeläkekustannukset rahoitettaisiin ensisijaisesti työeläkemaksun ja yrittäjäeläkkeisiin sisältyvän valtion rahoitusosuuden kautta. Uudistuksen rahoitus edellyttäisi välittömästi noin 0,4 prosenttiyksikön suu-

ruista lisäystä työeläkemaksuun. Vastaavasti kansaneläkemenojen lisäys merkitsee noin 0,07 prosenttiyksikön korotustarvetta kansaneläkemaksuun tai valtion rahoitusosuuden kasvattamista noin 4 %.

Joustavan eläkeikäjärjestelyn voidaan arvioida aiheuttavan säästöä työttömien toimeentulojärjestelmälle, työvoimahallinnolle, sairausvakuutusjärjestelmälle ja yrityksille, jolloin uudistuksesta aiheutuvat todelliset kustannukset jäävät eläkemenojen lisäystä alhaisemmaksi.

Eläkemenojen lisäys viiden vuoden kuluttua olisi osa-aikaeläkettä koskevat järjestelyt mukaan lukien noin 450 miljoonaa markkaa vuodessa. Joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskevan suurimman yksittäisen osatekijän eli yksilöllisen varhaiseläk-

keen saajien lukumäärän voidaan vuonna 2000 arvioida olevan noin 12 000. Tästä aiheutuva työeläkemenojen lisäys olisi noin 430 miljoonaa markkaa ja kansaneläkemenojen noin 115 miljoonaa markkaa. Työeläkemaksun tai kansaneläkemaksun korotustarvetta ei kuitenkaan enää olisi, vaan uudistuksen rahoitus pystytään hoitamaan alkuvaiheen maksujen korotuksella.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen toteuttaminen 1 päivästä tammikuuta 1986 aiheuttaa lisäkustannuksia eläkejärjestelmille sanottuna vuonna yhteensä noin 55 miljoonaa markkaa.

Nyt ehdotettavat lainmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1986 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	4	1.8. Perhe-eläkelaki	15
1. Eläkeikäuudistuksen yhteiskunnallinen merkitys ..	4	1.9. Sairausvakuutuslaki	15
1.1. Tavoitteet	4	2. Voimaantulo	15
1.2. Keinot	5	LAKITEKSTIT	15
1.2.1. Joustava eläkeikä ja ikärajat	5	1. Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta	15
1.2.2. Yksilöllinen varhaiseläke	6	2. Laki lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työnteki-	18
1.2.3. Varhennettu tai lykätty vanhuuselä-	7	jän eläkelain muuttamisesta	18
1.2.4. Osa-aikaeläke	8	3. Laki maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta ..	20
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	8	4. Laki yrittäjien eläkelain muuttamisesta	21
2.1. Nykyinen tilanne	8	5. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	22
2.2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	9	6. Laki eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta ..	23
3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset ..	10	7. Laki rintamasotilaseläkelain muuttamisesta	24
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	10	8. Laki perhe-eläkelain muuttamisesta	25
4.1. Uudistuksen henkilöpiiri	10	9. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	26
4.2. Yksilöllinen varhaiseläke	10	LIITE	27
4.3. Varhennettu tai lykätty vanhuuseläke	10	Rinnakkaistekstit	27
4.4. Uudistuksen kokonaiskustannukset ja rahoitus ..	11	1. Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta	27
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	12	2. Laki lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työnteki-	32
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	13	jän eläkelain muuttamisesta	36
1. Lakiehdorusten perustelut	13	3. Laki maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta ..	38
1.1. Työntekijäin eläkelaki	13	4. Laki yrittäjien eläkelain muuttamisesta	40
1.2. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työnteki-	14	5. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	43
jän eläkelaki	14	6. Laki eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta ..	45
1.3. Maatalousyrittäjien eläkelaki	14	7. Laki rintamasotilaseläkelain muuttamisesta	46
1.4. Yrittäjien eläkelaki	14	8. Laki perhe-eläkelain muuttamisesta	48
1.5. Kansaneläkelaki	14	9. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	48
1.6. Eläkkeensaajien asumistukilaki	14		
1.7. Rintamasotilaseläkelaki	15		

YLEISPERUSTELUT

1. Eläkeikäuudistuksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Eläkejärjestelmiemme kattavuutta ja niiden antamaa turvaa on parin viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana voimakkaasti parannettu. Eläkkeen merkitys toimeentulomuotona on raskaisesti lisääntynyt ja eläketurvan tavoitteet ovat laajentuneet. Ennen nykyisiä eläkejärjestelmiä työntekijän yleensä edellytettiin jatkavan työntekoa, kunnes hän ei enää heikentynen terveytensä takia pystynyt hankkimaan toimeentuloaan. Jos eläkejärjestelyyn sisältyi erityinen vanhuuseläkkeeseen oikeuttava ikäraja, se määriteltiin joko yleisesti tai ammattiryhmittäin sellaiseksi, että huomattava osa työntekijöistä oli jo tällöin menettänyt työkykynsä.

Nykyisiin yksityisen sektorin työeläkelakeihin sekä kansaneläkelakiin (347/56) sisältyi jo niiden voimaan tullessa kiinteä 65 vuoden eläkeikäraja, joka on myös vakiintunut eläkejärjestelmien yleiseksi eläkeiäksi. Tämä on perustunut ajatukseen, jonka mukaan riittävän ajan yhteiskunnassa työtä tehneen henkilön katsotaan ansainneen oikeuden taloudellisesti turvattuun vapaa-aikaan loppuelämänsä ajaksi.

Kiinteään eläkeikään perustuva järjestelmä ei ole kuitenkaan osoittautunut onnistuneeksi. Ihmisen terveydentila ja työn kannalta olennaiset ominaisuudet heikkenevät asteittain iän mukana. Jos vakavilta sairauksilta säästytään, yleensä ei ole osoitettavissa selvää ajankohtaa eläkkeelle siirtymiseksi juuri jossakin tietystä iässä. Lukuisat ikääntymistä koskevat tutkimukset ja myös käytännön kokemus ovat osoittaneet, että eri henkilöt vanhenevat hyvin eri tavoin. Ikääntymisen vaikutus työssä selviytymiseen riippuu paljolti työn asettamista vaatimuksista ja työympäristöstä.

Työn rasittavuus huomioon ottaen eläkeikä voidaan määritellä kiinteää eläkeikää alemmaksi raskaina pidettävissä ammateissa. Tämä järjestelmä ei kuitenkaan ole tyydyttävä, koska siinä ei ota huomioon työntekijäin yksilöllisiä eroavai-

suuksia. Ammattinimike ei ole riittävä työn vaatimusten ja työolosuhteiden kuvaamiseen, koska ne vaihtelevat saman nimikkeen puitteissa eri työkohteissa. Kun työolosuhteet työtapojen ja teknologian kehityksessä myös muuttuvat, olisi vastaavat korjaukset toteutettava myös eläkeiän määrittelyissä. Käytännössä tämä lienee kuitenkin mahdotonta. Tavoitteeksi olisi otettava, että eläkkeelle siirtymisessä ammatin tai oikeammin työn laadun ohessa otettaisiin huomioon työntekijän terveydentila ja muut henkilökohtaiset ominaisuudet. Tämä merkitsisi kiinteään eläkeikään perustuvan järjestelmän korvaamista joustavalla eläkeikäjärjestelyllä, joka mahdollistaisi työstä eläkkeelle siirtymisen myös asteittain työpanosta vähentäen.

Ikääntyneen työntekijän henkilökohtaisten ominaisuuksien heikentäessä hänen mahdollisuuksiaan täysipainoiseen työskentelyyn, hänellä pitäisi olla mahdollisuus siirtyä eläkkeelle. Uudelleenkoulutus ei tässä vaiheessa ole enää tarkoituksenmukaista. Uudistuksella on siten välitön vaikutus työntekijän mahdollisuuksiin jäädä nykyistä tarkoituksenmukaisemmasta ajankohdasta lukien eläkkeelle.

Joustavan eläkeikäjärjestelyn yhteiskunnallisista vaikutuksista keskeisimmät lienevät lisääntyvä vapaa-aika ja työllisyyteen liittyvät kysymykset. Vapaa-ajan lisäämisen vaihtoehtoina voivat olla esimerkiksi joko viikottaisen työajan lyhentäminen, vuosilomien pidentäminen tai eläkkeelle siirtymisen varhentaminen.

Eläkkeelle siirtymisen varhentaminen on usein nähty eräänä keinona vähentää työttömyyttä. Tällöin on lähdetty siitä, että eläkkeelle siirtyneen työntekijän työpaikka vapautuu työttömälle työnhakijalle. Joustavan eläkeikäjärjestelyn käyttö työttömyyden vähentämiskeinona ei kuitenkaan ole itsestään selvä. Eläkeikäjärjestelyllä ei luoda uutta tuotantoa eikä uusia työpaikkoja, jotka kuitenkin ovat työllisyyspolitiikan varsinaisia tavoitteita. Jos joustavaa eläkeikäjärjestelyä ei voida kustantaa sosiaalimenojen sisäisin siirtein tai yritystaloudellisin keinoin, eläkeikäjärjestelystä aiheutuu aina lisäkustannuksia. Lisäksi joustavaa eläkeikäjärjestelyä on vaikea järjestää ja valvoa

niin, että työllisyysnäkökohdat tulisivat täysin huomioon otetuiksi. Tällöin saattaa tapahtua yrityksen sisäistä työvoiman vaihtuvuutta palvelevaa rationalisointia, joka kuuluu yrityksen itsensä kustannettavaksi. Eläkeikäkäytännön muuttamisesta aiheutuviin työllisyyspoliittisiin vaikutuksiin liittyy edellä mainituista syistä sellaisia epävarmuustekijöitä, että joustavaa eläkeikäkäytäntöä ei pitäisi toteuttaa pelkästään työllisyyspoliittisista syistä.

Joustavalla eläkeikäjärjestelyllä on myös merkitystä työssä olevan väestön ja työvoiman ulkopuolella olevan väestön välisessä suhteessa. Ennusteiden mukaan väestön ikärakenne muuttuu Suomessakin vanhuusvoittoisemmaksi muutamien vuosikymmenien kuluessa. Tällöin eläkekustannukset kasvavat kansantuloon verrattuna olennaisesti. On otettava huomioon myös se mahdollisuus, että vähenevä työvoiman määrä ei ehkä enää riitä tyydyttämään työvoiman kysyntää. Kun tulevana vuosikymmeninä ikääntyvien henkilöiden terveydentilan ja työkyvyn voidaan odottaa parantuvan, olisi eläkeikäkäytännön mukautettava myös näihin olosuhteisiin.

Kansantaloudelliset näkökohdat huomioon ottaen joustava eläkeikäjärjestely tulisi toteuttaa ilman olennaisia lisäkustannuksia. Kun joustava eläkeikäjärjestely henkilöstöpolitiikan eräänä keinona parantaa yrityksen mahdollisuuksia henkilöstön ikärakenteen säätelyyn ja sopeutumiseen tuotannon määrällisiin ja laadullisiin muutoksiin, eläkeikäjärjestelyn todelliset nettokustannukset voivat olla yksittäistapauksesta riippuen eläkekustannuksia vähäisemmät. Edellä esitetyn perusteella voidaan odottaa, että eläkkeiden varhennaminen jossakin määrin säästää työllistämistä ja työttömyyskustannuksia vapauttaen työpaikkoja. Näin ollen eri tekijöiden yhteisvaikutus huomioon ottaen esityksen toteuttaminen ei kasvata kustannuksia siten, että se muodostuisi haitalliseksi taloudelliselle toiminnalle.

1.2. Keinot

1.2.1. Joustava eläkeikä ja ikäraajat

Valtion vuoden 1985 tulo- ja menoarvioesityksen mukaan hallitus on luvannut antaa eduskunnalle tarvittavat lakiehdotukset vuoden 1986 alusta asteittain toteutettavasta uudistuksesta, joka mahdollistaa joustavaan eläkeikäjärjestelyyn siirtymisen.

Kokonaisuudessaan joustava eläkeikäjärjestely koostuisi kolmesta toisiaan täydentävästä eläkemuo-
dosta. Yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin työn rasittavuuden ja ikääntymisestä johtuvan suorituskyvyn alenemisen perusteella. Varhennettu vanhuuseläke mahdollistaisi vapaavaihtaisen eläkkeelle siirtymisen ennen yleistä eläkeikää, jolloin eläke maksettaisiin vastaavasti pienempänä. Ikääntyneen työntekijän vähentäessä asteittain työpanostaan hänellä pitäisi olla mahdollisuus jäädä osa-aikaeläkkeelle, jolloin eläke korvaisi ansioiden vähentymistä.

Yleinen eläkeikä olisi edelleen 65 vuotta, jonka saavuttaminen oikeuttaisi täyteen vanhuuseläkkeeseen ilman erityisiä edellytyksiä. Eläkkeelle siirtymistä voitaisiin tämän jälkeenkin lykätä, jolloin eläkettä korotettaisiin vastaavasti.

Uudet eläkemuo-
dot koskisivat myös ikääntyneitä henkilöitä. Eläketarpeen yksilöllinen vaihtelu huomioon ottaen ehdotetaan, että joustavaa eläkeikäjärjestelyä sovellettaisiin yksilöllisen varhaiseläkkeen ollessa kysymyksessä 55-vuotiaisiin työntekijöihin. Varhennettu vanhuuseläke ja osa-aikaeläke koskisivat puolestaan 60 vuotta täyttäneitä henkilöitä. Ikäraajat on määritelty siten, että työntekijän yksilölliset ominaisuudet voitaisiin kohtuullisessa määrin ottaa huomioon. Ikääntyneellä työntekijällä pitäisi olla mahdollisuus valita hänelle soveltuva eläkemuo-
to.

Koska osa-aikaeläke vaatii vielä lähinnä osa-aikatyöhön liittyviä selvityksiä, joustavan eläkeikäjärjestelyn toteuttaminen on katsottu tarkoituksenmukaiseksi aloittaa asteittain ja osa-aikaeläkkeen toteuttamista vuoden 1987 alusta koskeva hallituksen esitys antaa erikseen. Joustava eläkeikäjärjestely koskee siten uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa yksilöllistä varhaiseläkettä ja varhennettua tai lykättyä vanhuuseläkettä.

1.2.2. Yksilöllinen varhaiseläke

Työstäsuorituskyky alenee yleensä henkilön ikääntyessä. Työstä suoriutumiseen vaikuttavat sekä työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet että ennen kaikkea työn laatu. Useissa tapauksissa juuri ne ominaisuudet, joita asianomaisen työ edellyttäisi, ovat heikentyneet. Tällöin työn jatkaminen saattaa olla kohtuuttoman rasittavaa ja työn tuotoksen vähentyessä tarkoitustaan vastamatonta. Useimmiten työntekijän rasittuneisuus johtuu lääketieteellisesti todettavissa olevasta sairaudesta. Tällöin työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen on usein paikallaan. Aina ei kuitenkaan

ilmene selvästi todettavissa olevaa sairautta, joka oikeuttaisi pitämään asianomaista voimassa olevien lakien mukaan työkyvyttömänä. Tosin lainsäädännössä ja eläkeratkaisukäytännössä on enenevässä määrin pyritty ottamaan huomioon sosiaalitaloudelliset tekijät lääketieteellisten seikkojen ohella.

Ikääntyneellä henkilöllä työkyvyn aleneminen saattaa kuitenkin muodostua useiden voimakkaasti yksilöllisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta, vaikka näistä tekijöistä mikään ei sellaisenaan muodosta estettä työn jatkamiselle. Sairauden ohella tällaisia voivat olla ikääntymiseen liittyvät tekijät, työstä asianomaiselle aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet.

Esituksen mukaan yksilölliseen varhaiseläkkeeseen olisi oikeus 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä tai yrittäjällä, jonka työkyky, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus on siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään.

Määritelmä merkitsee itse asiassa nykyisen työkyvyttömyyskäsitteen lieventämistä työssä olevien ikääntyneiden henkilöiden osalta. Näin ollen yksilöllinen varhaiseläke olisi uusi muoto työkyvyttömyyseläkettä nykyisen täyden työkyvyttömyyseläkkeen ja osaeläkkeen rinnalla. Suuruudeltaan yksilöllinen varhaiseläke vastaisi täyttä työkyvyttömyyseläkettä.

Eläkeiän porrastusta on julkisen sektorin eläkelaeissa toteutettu säätämällä tietyille raskaina pidettävissä töissä oleville ammattiryhmille alempi eläkeikä. Ammattien sisällön muuttuminen on aiheuttanut sen, että perusteet ryhmän muista poikkeavaan eläkeikään ovat ajan mukana hämättyneet.

Yksilöllisellä varhaiseläkkeellä pyritään periaatteessa samaan päämäärään kuin mihin ammatti-kohtaisella ryhmityksellä alunpitäen oli tarkoitus päästä, mutta eläkettä harkittaessa otetaan huomioon työntekijän yksilölliset olosuhteet. Tällöin yksilöllisen varhaiseläkkeen joustavuus ja muuntautumiskyky takaavat sen, että eläke säilyttää käyttökelpoisuutensa eläkeiän joutamisessa ammattiryhmästä ja sen muuttumisesta riippumatta.

Kuten työkyvyttömyyseläkkeessä yleensäkin myös yksilöllisen varhaiseläkkeen käsittelyssä edellytettäisiin lääkärinlausuntoa työntekijän terveydentilasta. Lääketieteellisillä tekijöillä olisi täten osuutensa arvioinnissa, joskaan niitä ei paino-

tettaisi samalla tavoin kuin työkyvyttömyyseläkkeessä yleensä. Määritelmä korostaa myös muita olennaisesti työkykyyn yksilötasolla vaikuttavia seikkoja. Moniulotteiseksi arvioinnin tekee tällöin se, että fyysisen rasittuneisuuden ja kuluneisuuden rinnalle tulee henkinen rasittuneisuus ja kuluneisuus. Viimeksi mainittujen tekijöiden osuus tullee kasvamaan työkykyä rajoittavina tekijöinä suhteessa fyysiseen rasittavuuteen teknisen kehityksen myötä ja töiden vaatimustason kasvaessa. Näin ollen niiden osuus tulee ottaa huomioon myös arvioitaessa yksilöllisen varhaiseläkkeen saamista.

Yksilöllisessä varhaiseläkkeessä otetaan eläkeratkaisua tehtäessä huomioon myös työolosuhteet. Yksittäistapauksissa niiden merkitys tulee esiin verrattaessa samanlaisen työn suorittamismahdollisuuksia erilaisissa työolosuhteissa. Käsitteenä työolosuhteet pitävät sisällään varsin laajasti ne eri tekijät, jotka liittyvät työntöön ympäristöön. Luonnollista on, että jos työntekijä on pitkään työskennellyt sellaisissa töissä, joissa työkyvyttömyysriski on suuri, tämä seikka on otettava huomioon työstä aiheutuvaa rasittuneisuutta arvioitaessa. Erityisesti huomiota kuitenkin kiinnitettäisiin niihin henkilökohtaisiin seikkoihin, joilla on olennainen merkitys työntekijän omassa työssä ja joiden takia hänen selviytymisensä työssä on vaikeampaa kuin muilla samanikäisillä. Eräissä tapauksissa saattaa olla paikallaan perusteellisesti selvittää, mitä ominaisuuksia ja millaista rasitusta työ vaatii ja miten työntekijä täyttää nämä vaatimukset.

Määritelmä sisältää myös maininnan ammatissaolon pitkäaikaisuudesta. Pitkäaikainen ammatissaolo ja sen aikana ilmenneet määritelmän tarkoittamat seuraamukset yhdessä osoittavat, että yksilön kohdalla on yleensä tarve yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.

Kuten edellä on jo mainittu, varhaiseläkettä hakevalla henkilöllä työkyvyn aleneminen saattaa johtua useasta sellaisesta yksilöllisestä seikasta, joista mikään sinänsä ei vielä oikeuttaisi häntä saamaan eläkettä. Jos kuitenkin kaikki nämä tekijät huomioon ottaen on kohtuutonta edellyttää työntekijän jatkavan työtään, yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntäminen on hänelle perusteltua.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen tarkoituksena on antaa työntekijälle mahdollisuus luopua työstä joustavasti yksilölliset olosuhteet huomioon ottaen. Toisaalta ei ole tarkoituksenmukaista järjestää tavallista vanhuuseläkeikää aikaisemmin erityistä eläketurvaa sellaiselle henkilölle, jonka työ-

elämässäolo on ollut vähäistä ja epäsäännöllistä tai joka on ollut työelämästä pois jo useamman vuoden. Edellä olevat seikat huomioon ottaen ehdotetaan, että yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin sellaiselle työntekijälle, jolla on oikeus niin sanottuun täysitehoiseen työkyvyttömyysturvaan. Tämä tarkoittaa pääsääntöisesti sitä, ettei työsuhteen päättymisestä ole kulunut 360 sellaista päivää, joilta työntekijä ei ole saanut työttömyysturvalain mukaista ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa. Täysitehoista työkyvyttömyysturvaa laskettaessa ei sen sijaan kiinnitetä huomiota siihen, onko työntekijä edellä mainittuna aikana saanut työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa. Kuten hallitus on jo erikseen työttömyyseläkettä koskevan hallituksen esityksen (HE 249/1984 vp.) yhteydessä luvannut, selvitetään, miten peruspäiväraha voidaan saattaa samaan asemaan kuin ansioon suhteutettu päiväraha täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä ja nyt myös yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä. Samalla selvitetään, miten tarveharkinnan soveltamisen johdosta peruspäivärahan ulkopuolelle jääneet, voidaan ottaa huomioon etuuksia määrättäessä. Selvitystyötä kiirehditään siten, että tarpeelliset muutokset voidaan toteuttaa 1.1.1986 lukien.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen suuruus vastaisi täyttä työkyvyttömyyseläkettä. Eläkkeen saaminen edellyttäisi lähes täydellistä työstä luopumista. Tarkoituksenmukaista ei ole, että työntekijä entiseen tapaan jatkaisi työskentelyään ja saisi samaan aikaan yksilöllistä varhaiseläkettä. Erilaiset elämänolosuhteet huomioon ottaen on kuitenkin kohtuullista, että varhaiseläkkeensaajalla voisi olla vähäisiä ansiotuloja. Sen vuoksi ehdotetaan, että yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijä luopuu työstään ja että hänen työeläkelakien piiriin kuuluvista töistään saamat ansiotulot ovat keskimäärin kuuksina pienemmät kuin 689,58 markkaa (työntekijäin eläkelain piiriin kuulumisen vähimmäismarkkamäärä vuoden 1985 tasossa).

Yksilöllinen varhaiseläke voitaisiin myöntää sekä kansaneläkejärjestelmästä että työeläkejärjestelmästä. Yleisestä eläkeistä lukien eläke muuttuisi samansuuruisiksi vanhuuseläkkeeksi. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset olisivat samansisältöiset sekä kansaneläkeläisissä että työeläkeläisissä, vaikkakin ne lakiteknisesti eroavat toisistaan. Järjestelmien välinen yhtenäinen käytäntö varmistettaisiin tulkintaohjeilla ja jo nyt työkyvyttömyyseläkeratkaisujen osalta käytössä

olevan ennakoilmoitus- ja neuvottelumenettelyn avulla.

1.2.3. Varhennettu tai lykätty vanhuuseläke

Työntekijän olosuhteet, terveys, sosiaalinen ja taloudellinen asema, ammatti, työolosuhteet ja muut näihin rinnastettavat tekijät vaihtelevat siinä määrin, että työntekijällä itsellään pitäisi olla mahdollisuus nykyistä enemmän vaikuttaa eläkkeelle siirtymisensä ajankohtaan. Varhennettu tai lykätty vanhuuseläkkeen eräänä tavoitteena on lisätä yksilön valinnanvapautta. Ehdotuksen mukaan työntekijä voisi 60 vuotta täytettyään valita eläkkeen varhennettuna ennen normaalia eläkeikää, jolloin eläke olisi tietyn asteikon mukaisesti pysyvästi alennettu. Jos hän lykkäisi eläkkeelle siirtymistään, eläkettä korotettaisiin vastavasti. Varhennettu ja lykätty vanhuuseläke voitaisiin myöntää sekä kansaneläkejärjestelmästä että työeläkejärjestelmästä.

Valinnanvapauden periaate edellyttää, että eläkkeen alentamista ja korottamista koskevat asteikot määritellään siten, ettei eläkejärjestelmille aiheudu säästöä eikä lisäkustannuksia. Varhentamistapauksessa eläkkeen alentamistapauksessa on otettu huomioon tilastollinen jäljellä oleva elinikä, korko sekä muut näihin rinnastettavat tekijät siten, että alennus keskimäärin vastaisi ennen varsinaista eläkeikää nostettuja eläke-eriä. Samalla tavoin lykkäyskorotus vastaa lykkäysajalta säästynyt eläkettä. Varhentamistapauksessa tehtävän alennuksen määrä olisi edellä olevan perusteella 6 % kutakin varhentamisvuotta kohden. Työeläkkeen osalta alennus laskettaisiin siitä eläkkeestä, jonka asianomainen on ansainnut eläkkeelle siirtymiseensä mennessä. Tästä syystä alennuksen suuruus siihen eläkkeeseen nähden, jonka asianomainen olisi saanut jatkaessaan työskentelyä normaaliin eläkeikään, on yleensä jonkin verran suurempi eli 6—10 % kutakin varhentamisvuotta kohden.

Yksityisen sektorin työeläkejärjestelmä on vielä voimaantulovaiheessa. Tällä heikellä myönnettävien vanhuuseläkkeiden taso on 38 % palkasta tai työtulosta. Eläkkeen tason ollessa näin alhainen ei varhentaminen useinkaan tulisi kysymykseen, mikä puolestaan heikentäisi olennaisesti eläkeikäjärjestelyn tavoitteita. Tämän vuoksi ehdotetaan, että varhennuksesta johtuva alennus tehtäisiin pienempänä järjestelmän voimaantulovaiheessa. Sen mukaan alennusprosentti olisi työntekijäin eläkelain (395/61) ja lyhytaikaisissa

työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) piiriin kuuluvilla ennen vuotta 1923 syntyneillä työntekijöillä 4 % kutakin varhentamisvuotta kohden. Tämän jälkeen alennusprosentti kohoaa eri ikäluokille siten, että vuonna 1937 ja sen jälkeen syntyneiden asteikko olisi 6 % vuodessa. Yrittäjäeläkejärjestelmässä sen myöhemmästä voimaantulosta johtuen alennusprosentti olisi 4 % ennen vuotta 1931 syntyneille ja nousisi sen jälkeen siten, että se vuonna 1945 tai sen jälkeen syntyneillä olisi 6 % vuodessa.

Koska edellä sanottu asteikon lievennys perustuu työeläkejärjestelmän voimaantulovaiheeseen, ei vastaavaa muutosta ole tarpeen tehdä kansaneläkelain vastaavaan asteikkoon, jossa varhentamistapauksessa alennuksen määrä on 6 %.

Eläkkeen lykkääminen on yksityisen sektorin työeläkeläisissä ja kansaneläkeläisissä jo nykyisenkin lainsäädännön perusteella mahdollista. Tältä osin ehdotettavat muutokset merkitsevät lähinnä eläkkeen korottamista koskevien asteikkojen yhdenmukaistamista ja eräitä muita teknistuntoisia muutoksia. Vaikka lykkäämismahdollisuudelle ei lähivuosina olekaan nähtävissä nykyisestäään lisääntyvää käyttöä, sen säilyttäminen tulevaisuutta silmälläpitäen on perusteltua.

Varhennetun tai lykätyn vanhuuseläkkeen saamiseen ei ole tarpeen liittää erityisiä työhistoriaa koskevia edellytyksiä. Työstä luopumista ja eläkkeen alkamista koskevien säännösten osalta varhennettu ja lykätty eläke vastaisivat pääpiirteissään normaalia vanhuuseläkettä. Kansaneläkejärjestelmässä varhentaminen koskisi vain kansaneläkkeen pohjaosaa ja lisäosaa. Muut kansaneläkkeenä maksettavat lisät jäisivät tämän järjestelmän ulkopuolelle. Lykkäämismenettely koskisi myös rintamalisää.

1.2.4. Osa-aikaeläke

Ikääntymisen johdosta suorituskyky alenee yleensä hitaasti ja vähitellen. Työnteon jatkuminen täysirehoisena eläkeikään saakka ja sen lopettaminen kokonaan eläkkeelle siirryttäessä ei sovi yhteen tämän havainnon kanssa. Joustavaan eläkejärjestelyyn tulisikin näin ollen kuulua osana myös mahdollisuus siirtyä asteittain työstä eläkkeelle. Tällöin osa-aikaeläke korvaisi työn vähentämisestä johtuvan ansiorulun alenemisen. Osa-aikaeläkkeen avulla olisi siten mahdollista hyödyntää ikääntyvän henkilön työkykyä ja työhalua. Samalla myös työntekijän sosiaaliset yhteydet työpaikkaan säilyisivät, mikä lievittäisi eläkkeelle

siirtymisestä aiheutuvaa jyrkkää olosuhteiden muutosta.

Osa-aikaeläkkeen pitäisi koskea yksilöllisen varhaiseläkkeen tavoin suhteellisen pitkään ja säännöllisesti ansiotyössä olleita henkilöitä. Eläkkeen saaminen edellyttäisi 60 vuotta täyttäneiltä työntekijöiltä siirtymistä tietyt ehdot täyttävään osa-aikatyöhön. Muun muassa edellytettäisiin, että keskimääräinen työaika normaaliin työaikaan verrattuna alenisi olennaisesti.

Koska osa-aikaeläke olisi kiinteästi osa-aikaiseen työhön liittyvä etuus, eläke olisi tarkoituksenmukaista myöntää vain työeläkejärjestelmästä. Osa-aikaeläkkeen suuruuden pitäisi vastata määräänsä ansioiden alenemasta. Työaika olisi osa-aikaeläkkeelle asetettävien rajoitusten puitteissa voitava vaihdella, jolloin myös eläkkeen määrä vastaavasti muuttuisi. Hallitus käynnistää pikaisesti osa-aikaeläkkeen saamisen ja eläkeoikeuden valvontaan liittyvän selvitystyön yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Tarkoituksena on, että osa-aikaeläkkeen rahoituksesta huolehditaan eläkeikäkomitean ehdotusten mukaisesti.

Koska osa-aikaeläke vaatii vielä itse osa-aikatyöhön liittyviä selvityksiä, on tarkoituksenmukaista antaa osa-aikaeläkettä koskeva hallituksen esitys erikseen keväällä 1986 siten, että osa-aikaeläkettä koskeva uudistus tulisi voimaan 1.1.1987.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmisteilu

2.1. Nykyinen tilanne

Yksityisten työnantajien palveluksessa olevien työntekijöiden ja yrittäjien eläkejärjestelmässä sekä kansaneläkejärjestelmässä eläkeikä on kaikille sama eli 65 vuotta. Työntekijä voi lykätä eläkkeelle siirtymistä sekä työeläke- että kansaneläkejärjestelmässä, jolloin työeläkkeen määrää sekä kansaneläkkeen pohjaosaa ja lisäosaa korotetaan säästyneitä eläke-eriä vastaavasti.

Sekä työeläke- että kansaneläkejärjestelmässä työntekijällä on mahdollisuus ennen 65 vuoden ikää saada työkyvyttömyyseläkettä. Vastaavasti 60 vuotta täyttäneillä henkilöillä on oikeus saada työttömyyseläkettä. Työttömyyseläkkeen edellytyksenä olevaa ikärajaa on väliaikaisesti alennettu siten, että eläkeoikeus on edelleen kaikilla vuonna 1930 ja sitä ennen syntyneillä. Työeläkejärjestelmässä työnantaja voi järjestää työntekijöilleen mahdollisuuden siirtyä eläkkeelle ennen yleistä

eläkeikää lakisäateistä työeläkettä täydentävän lisäetujärjestelyn avulla. Rekisteröityjen lisäetujärjestelyjen piiriin kuuluu noin 2 % vakuutetuista. Tämän lisäksi on vapaamuotoisia lisäetujärjestelyjä. Työnantajat ovat muun muassa joutuessaan vähentämään työvoimaa tai uusia yrityksen työvoimarakennetta suoraan maksaneet tai vakuutuksella järjestäneet eläkkeitä työntekijöilleen, joiden oikeus lakisäateisiin etuihin ei ole vielä alkanut.

Maatalousyrittäjiä varten on säädetty määräajaksi voimassa olevat sukupolvenvaihdos- ja luopumiseläkejärjestelmät, joiden ikäraajat ovat pääosin samat kuin työttömyyseläkkeessä. Vuodeksi 1985 sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmä ulotettiin koskemaan myös 1930 ja sitä ennen syntyneitä. Nämä eläkeuudot perustuvat pääosin maatalouspoliittisiin syihin, mutta ne palvelevat myös ikääntyvien maatalousyrittäjien joustavaa eläkkeelle siirtymistä.

Kesäkuun lopussa 1980 päättyi vuoden kestänyt varhaiseläkekokeilu, jonka tarkoituksena oli antaa 63 vuotta täyttäneelle työntekijälle mahdollisuus siirtyä eläkkeelle. Edellytyksenä oli, että eläkkeelle siirtyneen työpaikka annettaisiin nuorelle työttömälle. Tämän vapaaehtoisen varhaiseläkekokeilun avulla eläkkeelle pääsi noin 600 työntekijää.

Myös rintamasotilaseläkejärjestelmä antaa mahdollisuuden jäädä eläkkeelle ennen yleistä eläkeikää. Rintamasotilaseläke voidaan myöntää 55 vuotta täyttäneelle rintamaveteraanille. Eläke on tulovähenteinen. Alle 60-vuotiaalta edellytetään lisäksi alentunutta työkykyä. Vuoden 1982 syyskuun alusta rintamasotilaseläkkeiden piiriin ovat päässeet myös naiset, joille on myönnetty rintamapalvelustunnus. Rintamasotilaseläkejärjestelmän piirissä on noin 20 000 henkilöä.

Vuoden 1982 heinäkuun alusta voimaan tullut rintamaveteraanien varhaiseläkejärjestelmä on myös antanut mahdollisuuden jäädä pois työstä ennen yleistä eläkeikää. Varhaiseläke vastaa määrältään työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Järjestelmä koskee kaikkia 58 vuotta täyttäneitä veteraaneja. Vaikeavammaiset sorainvalidit ovat päässeet tätä nuorempinakin varhaiseläkkeelle. Järjestelmän piiriin tulivat vuoden 1983 heinäkuun alusta myös alle 63-vuotiaat naissoitinvalidit sekä 63 vuotta täyttäneet naisveteraanit. Rintamaveteraanien varhaiseläkettä sai noin 7 600 henkilöä vuoden 1985 alusta.

2.2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Valtioneuvosto asetti 1977 eläkeikäkomitean suunnittelemaan eläkeikäkäytännön uudistamista. Komitean tehtävänä oli selvittää ne eläkeuudot ja eläkkeen saamisen edellytykset, joiden avulla on mahdollista olennaisesti eläkemenoja lisäämättä tehdä eläkkeelle siirtyminen eläkeikää lähestyville henkilöille nykyistä joustavammaksi ja heidän yksilölliset eroavaisuutensa huomioon ottavaksi. Komitean oli erityisesti kiinnitettävä huomiota työkyvyn, työttömyyden, työpanoksen vähentämisen ja työn rasittavuuden yksilölliseen vaikutukseen eläkkeelle siirtymisen edellytyksissä.

Komitean oli myös selvitettävä rintamaolosuhteissa palveluiden henkilöiden erityistarpeet eläkkeen alentamiseen siten, että rintamapalvelu voitaisiin rinnastaa kaikkein raskaimpiin ja kuluttavimpiin ammatteihin. Samalla komitean oli selvitettävä, olisiko muidenkin työntekijäryhmien kohdalla mahdollista väliaikaisesti alentaa eläkeikää ilman, että pyrkimys joustavaan yksilölliseen eläkeikään vaarantuisi tai syntyisi uusia etuoikeutettuihin asemaan nousevia ryhmiä.

Eläkeikäkomitea luovutti sosiaali- ja terveystieteiden kesäkuussa 1981 osamietinnön II (komiteamietintö 1982:33), joka sisälsi periaateehdoruksen yksityisten työnantajien palveluksessa olevien työntekijöiden sekä yrittäjien eläkeikäkäytännön uudistamiseksi. Komitea laati sen jälkeen 31 päivänä toukokuuta 1983 päivätyn mietinnön hallituksen esitykseksi koskien joustavaa eläkeikää. Eläkeikäkomitean mietinnöistä on hankittu lausunnot valtiovarainministeriöltä, työvoimaministeriöltä, sosiaalihuoltokannalta, lääkintöhallitukselta, vakuutusosastoilta, kansaneläkelaitokselta, eläketurvakeskukselta, Työeläkelaitosten Liitto ry:ltä, valtiokonttorilta, Kunnalliselta eläkelaitokselta, Tapaturmavakuutuslaitosten Liitolta, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, Suomen Työnantajain Keskusliitolta, Maataloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Kunnalliselta Sopimusvaltuuskunnalta, Liiketyönantajain Keskusliitto LTK ry:ltä, Akava ry:ltä, Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK ry:ltä, Julkisten Työalojen Ammattijärjestöltä, Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto TVK ry:ltä, Suomen Yrittäjien Keskusliitto SYKL ry:ltä, Pienteollisuuden Keskusliitolta, Suomen Pankilta, Taloudelliselta suunnittelukeskukselta, Elinkeinoelämän Valtuuskunnalta, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitok-

selta, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT:ltä, Työväen taloudelliselta tutkimuslaitokselta, Väestöliitolta, Suomen Lääkäriliitolta, Eläkkeensaajien Keskusliitto ry:ltä, Eläkeläiset ry:ltä, Kansallinen eläkeläisliitto ry:ltä, Oikeutta eläkeläisille ry:ltä, Kristilliset eläkeliitto ry:ltä ja Perustuslaillisten eläkeläisjärjestöltä. Komitean tekemiin ehdotuksiin on saaduissa lausunnoissa suhtauduttu yleisesti ottaen myönteisesti lukuun ottamatta eräitä teknisiä yksityiskohtia. Työnantajajärjestöt ovat paljoksuneet kuitenkin komitean ehdotuksesta aiheutuvia kustannuksia. Nyt annetussa esityksessä, joka pohjautuu pääosin eläkeikäkomitean edellä mainittuun osamietintöön ja 31 päivänä toukokuuta 1983 päivättyyn ehdotukseen, on käyty neuvotteluja edelleen työmarkkinajärjestöjen kanssa, jotka ovat antaneet asiasta suosituksensa 11 päivänä tammikuuta 1985. Esityksessä on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon lausunnoissa ja suosituksessa esitetyt näkökohdat.

Hallitus on myös valtion vuoden 1985 tulo- ja menoarvioesityksessä ilmoittanut, että eduskunnalle annetaan tarvittavat lakiehdotukset vuoden 1986 alusta asteittain toteutettavasta uudistuksesta, joka mahdollistaa joustavaan eläkeikäjärjestelyyn siirtymisen.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Ehdoteruista joustavista eläkemuojoista yksilöllisen varhaiseläkkeen ja varhennetun tai lykätyn vanhuuseläkkeen toimeenpano vastaisi varsin pitkälle työeläke- ja kansaneläkejärjestelmässä nykyisin sovellettavia menettelytapoja. Joustavan eläkeikäjärjestelyn toimeenpano lisäisi vakuuteuille annettavien ennakkopäätösten osalta eläkelaitosten työ määrää. Samoin olisi lisättävä eläkejärjestelmiä koskevaa tiedorusta. Näistä aiheutuva hallintokustannusten lisäys jää kuitenkin vähäiseksi.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

4.1. Uudistuksen henkilöpiiri

Uudistus koskisi yksilöllisen varhaiseläkkeen osalta lähinnä yksityisen sektorin työeläkelakien piiriin kuuluvia 55—64-vuotiaita ja pitkään työssä olleita työntekijöitä ja yrittäjiä. Heidän mää-

ränsä on lähivuosina arviolta noin 160 000. Varhennettu vanhuuseläke koskisi lisäksi niitä noin 40 000 työntekijää, joille on karttunut eläkeoikeutta aikaisemman työsuhteen tai yrittäjätoiminnan perusteella. Vanhuuseläkkeelle siirtymistä voisivat lykätä ne noin 15 000 henkilöä, jotka vuosittain saavuttavat eläkeiän saamatta sitä ennen työ- tai kansaneläkettä.

Uudistuksen henkilöpiiriä ja kustannuksia koskevat arviot on tehty olettaen, että rintamaveteraanien varhaiseläkelain mukaista eläkettä saavien määrä säilyy lähivuosina nykyisellään eli noin 7 000:na. Myöhemmin määrä tulee asteittain vähenemään, koska vuoteen 1990 mennessä lähes kaikki rintamasotilaat ovat täyttäneet 65 vuotta. Rintamaveteraanien varhaiseläkkeen saamisen edellytykset vastaavat osittain nyt ehdotetun yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksiä. Toisaalta myös viime vuosina voimakkaasti lisääntynyt työttömyyseläkkeelle siirtyminen koskee samoja henkilöryhmiä. Näin ollen ehdotettu yksilöllinen varhaiseläke täydentäisi nykyisiä varhaiseläkejärjestelmiä. On myös todennäköistä, että rintamaveteraanien varhaiseläkejärjestelmä ja työttömyyseläkejärjestelmä vähentävät jossakin määrin myös muiden joustavien eläkemuojojen käyttöä.

Lisäksi on odotettavissa, että osa henkilöistä, jotka muutoin jäisivät työkyvyttömyyseläkkeelle, hakee yksilöllistä varhaiseläkettä. Tämä on jäljempänä olevissa laskelmissa otettu huomioon niin, että eläkkeensaajien lukumäärät ja kustannukset kuvaavat uudistuksesta aiheutuvia lisäkustannuksia.

Ehdotettujen uusien eläkemuojojen tarve riippuu kulloisestakin työvoimatilanteesta. Korkean työttömyysasteen voidaan olettaa lisäävän yksilöllistä varhaiseläkettä hakevien lukumäärää. Jos tulevaisuudessa työvoiman kysyntä ylittäisi tarjolla olevan asianomaisiin tehtäviin soveltuvan työvoiman määrän, työnantajille syntyisi nykyistä suurempi tarve järjestää osa-aikatyötä ja erityisjärjestelyin pyrkiä pitämään palveluksessaan vajaa-kuntoistakin työvoimaa. Tällöin työkyvyttömyyseläkkeiden ja yksilöllisten varhaiseläkkeiden lukumäärä todennäköisesti vähenee. Joustavan eläkeikäjärjestelyn käyttöasteeseen liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi esitetyt kustannusarviot on käsiteltävä suuntaa antaviksi.

4.2. Yksilöllinen varhaiseläke

Yksilöllinen varhaiseläke lisäisi 55—64-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrää arviolta noin 10 %. Kun rintamaveteraanien varhaiseläkelain (13/82) mukainen eläke yhdessä työttömyyseläkkeen kanssa tulee tämän vuosikymmenen aikana tyydyttämään pääosan yksilöllisen varhaiseläkkeen tarpeesta, yksilöllistä varhaiseläkettä saavien määrä tulisi olemaan noin 11 000. Eläkemenojen vuotuinen lisäys olisi työeläkejärjestelmässä noin 250 miljoonaa markkaa ja kansaneläkejärjestelmässä noin 100 miljoonaa markkaa. Tämä raso ilmeisesti saavutettaisiin kolmen—viiden vuoden kuluttua uudistuksen voimaantulosta, minkä jälkeen vuosittain alkavien eläkkeiden määrä olisi noin 1 500.

4.3. Varhennettu tai lykätty vanhuuseläke

Varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyvien määrä ikävälillä 60—64 vuotta on kolmen—viiden vuoden voimaantulojakson jälkeen arvioitu noin 1 000 henkilöksi. Varhennettua eläkettä maksettaisiin siten vähennettynä, ettei eläkejärjestelmälle muodostu pysyviä lisäkustannuksia. Uudistuksen alkuvuosina eläkemenot kuitenkin kasvaisivat siten, että lisäys olisi suurimmillaan noin 15 miljoonaa markkaa. Alkuvuosien kustannuslisäys johtuisi eläkkeiden aikaistamisesta ja siitä, että työeläkejärjestelmässä sovellettaisiin eläkeikäuudistuksen alkuvaiheessa lievennettyä alennusasteikkoa. Vuoden 2020 jälkeen ei lisäkustannuksia enää syntyisi.

Vanhuuseläkkeen lykkääminen työeläkkeiden sekä kansaneläkkeen pohjaosan ja lisäosan osalta on nykyisinkin mahdollista. Kun otetaan huomioon lähivuosien heikko työllisyystilanne, eläkettä lykkäävien määrän ei odoteta enää kasvavan.

4.4. Uudistuksen kokonaiskustannukset ja rahoitus

Edellä esitetyin perusteella voidaan arvioida, että esityksessä tarkoitettujen joustavien eläkemuotojen toteuduttua eläkkeelle siirtyisi noin 12 000 henkilöä. Tämä raso saavutettaisiin asteittain noin viiden vuoden kuluessa uudistuksen voimaantulosta. Osa-aikaeläkkeensaajia on arvioitu olevan 5 000 vuoteen 1990 mennessä. Arvioitu eläkkeensaajien määrän kehitys ja vuoruiset lisäkustannukset esitetään alla olevassa taulukossa.

Työeläkejärjestelmän osalta uusien eläkemuotojen rahoitus ja niistä eläkelaitoksille aiheutuva vastuu määräytyisivät nykyisten rahoitusperiaatteiden pohjalta. Yksilöllinen varhaiseläke vastaisi rahoitustavaltaan työkyvyttömyyseläkettä ja varhennettu tai lykätty vanhuuseläke vastaavasti vanhuuseläkettä. Uudistuksesta aiheutuvat työeläkekustannukset rahoitettaisiin työeläkemaksun ja yrittäjäeläkkeisiin sisältyvän valtion rahoitusosuuden kautta. Yrittäjäeläkkeissä vakuutusmaksun korotus riittää arviolta vuosikymmenen loppuun saakka peittämään eläkemenojen lisäyksen, jonka jälkeen valtion osuuden lisäys on noin 10 miljoonaa markkaa vuodessa. Uudistuksen rahoitus edellyttäisi välittömästi noin 0,4 prosenttiyksikön suuruista lisäystä työeläkemaksuun. Vastaavasti kansaneläkemenojen lisäys merkitsee noin 0,07 prosenttiyksikön korotustarvetta kansaneläkemaksuun tai valtion rahoitusosuuden kasvattamista noin 4 %.

Joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskevan suurimman yksittäisen osatekijän eli yksilöllisen varhaiseläkkeen saajien lukumäärän voidaan vuonna 2000 arvioida olevan noin 12 000. Tästä aiheutuva eläkemenojen lisäys olisi tuolloin noin 430 miljoonaa markkaa ja kansaneläkemenojen noin 115 miljoonaa markkaa. Työeläkemaksun tai kansaneläkemaksun korotustarvetta ei kuitenkaan enää olisi, vaan uudistuksen rahoitus pystytään hoitamaan alkuvaiheen maksujen korotuksella.

Kunkin joustavan eläkeikäjärjestelyn osalta on esitetty arviot kysymyksessä olevan eläkemuodon käyttäjämäärissä ja kustannuksista. Esitetyt markkamäärät vastaavat vuoden 1985 arvioitua hinta- ja ansiotasoa

	1. vuosi 1986	2. vuosi 1987	3. vuosi 1988	4. vuosi 1989	5. vuosi 1990	6. vuosi 1991
Yksilöllinen varhaiseläke						
Eläkkeensaajia 31.12.	3 000	4 600	7 200	9 400	11 000	11 000
Eläkekustannukset Mmk/v	50	125	200	275	330	360
Varhennettu vanhuuseläke						
Eläkkeensaajia 31.12.	400	700	1 000	1 000	1 000	1 000
Eläkekustannukset Mmk/v	5	10	10	15	15	15
Osa-aikaeläke*						
Eläkkeensaajia 31.12.		2 200	3 800	4 700	5 000	5 000
Eläkekustannukset Mmk/v		15	45	65	75	80
Uudet eläkemuodot yhteensä						
Eläkkeensaajia 31.12.	3 400	7 500	12 000	15 100	17 000	17 000
Eläkekustannukset Mmk/v	55	150	255	355	420	455
— Työeläkemenojen osuus Mmk/v	40	110	195	275	320	345
— Työeläkemenojen korotus % palkoista .	0,40	0,32	0,35	0,37	0,38	0,39
— Kansaneläkemenojen osuus Mmk/v	15	40	60	80	100	110
Säästövaikutukset Mmk/v*	25 ± 15	70 ± 40	130 ± 70	170 ± 100	210 ± 110	220 ± 120

* Arviot ovat vain suuntaa antavia

Kustannusten vaikutusta arvioitaessa on nimeliskustannusten lisäksi otettava huomioon uudistuksesta aiheutuvat säästöt. Kansantalouden puitteissa ja osittain myös yrityksen omassa piirissä uudistuksesta voidaan arvioida aiheutuvan hyötyä sen johdosta, että eläkkeen varhentamisen odotetaan lisäävän työvoiman kysyntää ja vaihtoehtoisesti vähentää irtisanomisten tai lomautusten tarvetta sekä edistävän tuotannon kannalta tarpeellista työvoiman ikärakenteen nuorentumista.

Koko kansantalouden puitteissa uudistuksen vaikutuksia tarkasteleessa on todettava, että eläkkeiden varhentamisen voidaan olettaa säästävän nykyisen vaikean työllisyystilanteen jatkuessa työllistämisen- ja työttömyyskustannuksia suoraan työpaikkojen avaajana tai irtisanomisten ja lomautusten vähentäjänä. Oletettavasti säästöä syntyy myös sairausvakuutuksen päivärahamenoissa. Tavallista aikaisemmasta eläkkeelle siirtymisestä aiheutuva eläkekustannus on työntekijöiden keskiansiotasolla verot vähennettynä tapausta kohden keskimäärin noin 2 500 markkaa kuukaudessa. Työttömyyspäivärahan nettomäärä vaihtelee kuukaudessa keskimäärin 1 200—2 500 markan rajoissa. Erorahan määrä on keskiansiotasolla noin 10 000 markkaa edellyttäen, että työttömyys jatkuu vähintään kolme kuukautta. Yhden työttömän työllistäminen vaatii julkisia varoja

keskimäärin kuukaudessa noin 15 000 markkaa. Tämä markkamäärä ei kuitenkaan ole suoraan verrattavissa eläkekustannukseen, koska toisaalta saadaan työntekijän työpanos hyväksi. Työllistämistyöt eivät kuitenkaan aina ole järjestettävissä niin, että työntekijän työn tuotto olisi sama kuin normaaleissa töissä, joten tässä yhteydessä syntyy kustannusten säästöä. Rintamaveteraanien varhaiseläkkeitä koskeneiden selvitysten perusteella voidaan arvioida, että nykyisessä suhdannetilanteessa runsas puolet työntekijöiden eläkkeelle siirtymisistä joko vapauttaa työpaikan tai ehkäisee irtisanomisen tai lomautuksen. Tätä kautta noin 1/4 uudistuksen vaatimista kustannuksista korvautuu työttömien toimeentuloturvan kustannusten vähenemisenä. Yrittäjien osalta työllistämisaikutus ja siitä aiheutuva säästö on edellä esitettyä vähäisempi.

Yritykselle ikärakenteen nuorentumisesta aiheutuva hyöty ei ole suoranaisesti laskettavissa. Sen voidaan kuitenkin olettaa peittävän uusista eläkemuodoista aiheutuvat kustannukset niissä tapauksissa, joissa ikääntyneen työntekijän siirryttyä eläkkeelle tuotantoa voidaan jatkaa jäljelle jäävän työvoiman avulla joko työn vähentymisen, sen uudelleenjärjestelyn tai yrityksen sisäisten henkilösiirtojen johdosta.

Edellä mainitut eri tekijät huomioon ottaen on arvioitavissa, että uudistuksen nettokustannukset

nykyisessä suhdannetilanteessa ovat olennaisesti bruttomääräisiä eläkekustannuksia pienemmät.

Tulevaisuudessa on odotettavissa, että eläkekustannukset yleensäkin ja vastaavasti myös nyt ehdotettujen uusien eläkemuojojen kustannukset kasvavat huomattavasti toisaalta väestön ikärakenteen muuttuessa niin, että vanhojen ihmisten osuus kasvaa ja toisaalta työeläkkeiden tason asteittain noustessa. Tämä edellyttää erittäin kriittistä suhtautumista kaikkiin toimenpiteisiin, joilla voi olla tulevia eläkemenoja lisääviä vaikutuksia. Nyt ehdotetuista uudistuksista aiheutuva vakuutusmaksun korotustarve esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua uudistuksen voimaantulosta vastaisi noin 0,5—0,6 prosenttia palkkasummasta, jos eri eläkemuojojen käyttöaste säilyisi edellä oletetulla tasolla. Myöhemmin erityisesti osa-aika-eläkkeiden tarpeen voidaan odottaa voimakkaasti kasvavan samalla kun työkyvyttömyyseläkkeiden ja yksilöllisten varhaiseläkkeiden käyttö vähenee.

Toisaalta joustavat eläkeikäjärjestelyt voivat tarjota keinon vähentää eläkekustannuksia. Tämä on mahdollista myöhentämällä eläkkeelle siirtymisiä, jos eläkemeno suhteessa työssäkäyvän väestön toimeentuloon muodostuvat kohtuuttomiksi. Jos työkykyänsä tyydyttävästi säilyttäneiden työntekijöiden eläkkeelle siirtyminen myöhentyisi keskimäärin puolella vuodella nykyisestä 65 vuoden iästä ilman, että tästä vielä maksettaisiin edellä tarkoitettua lykkäyskorotusta, säästö jo hyvittäisi joustavan eläkeikäjärjestelyä käyttäen kustannukset. Näin ollen suhteellisen kaukainen tulevaisuudennäkymä ikärakenteen muuttumisesta pikemminkin tukee nyt ehdotettujen uudistusten toteuttamista, varsinkin jos

edellä mainitut odotukset ikääntyneiden ikäluokkien terveydentilan kohentumisesta toteutuvat.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Nyt annettava esitysehdonkus sisältää muutosehdotukset yksityisen työeläkejärjestelmän työeläkelakeihin ja niihin liittyen myös kansaneläkejärjestelmän mukaisiin lakeihin. Esitys ei kuitenkaan sisällä ehdotuksia merimieseläkelain (72/56) muuttamiseksi, jota koskeva esitys annetaan erikseen. Hallitus tulee erikseen selvittämään myös joustavan eläkeikäjärjestelmän toteuttamismahdollisuudet valtion ja kunnallisen eläkejärjestelmän piirissä. Tätä tarkoitusta varten on asetettu komitea, jonka tulee saada työnsä päätökseen vuoden 1986 loppuun mennessä.

Joustavan eläkeikäjärjestelyn tarkoituksena on helpottaa muun muassa niitä paineita, jotka ovat kohdistuneet työttömyyseläkettä koskevaan järjestelyyn. Tämän vuoksi työttömyyseläkettä koskevaa ikärajaa ei enää tilapäistoimin alenneta 60 vuotta alhaisemmaksi. Hallitus selvittää työttömyyseläkkeen suhdetta varhaiseläkkeisiin ja mahdollisuuksia näiden eläkemuojojen yhdistämiseen. Yksilöllinen varhaiseläke tarjoaa mahdollisuuden myös maatalousväestölle jäädä eläkkeelle 55 vuoden iästä lähtien. Maatalousväestön ikärakenteen huomioon ottaen on kuitenkin perusteltua, että sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen ikäraja pidetään edelleen 55 vuotena seuraavan kolmen vuoden aikana. Tänä aikana hallitus selvittää, miten sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen alaikärajat tulisivat myöhemmin määräytymään.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Työntekijäin eläkelaki

4 §. Työeläkelakien mukaisiin eläkkeisiin on uutena eläkemuojoena lisätty varhennettu vanhuuseläke. Varhennettua vanhuuseläkettä pidetään vanhuuseläkkeenä.

4 d §. Ehdotuksen mukaan työntekijä voisi siirtyä suoraan työstä yksilölliselle varhaiseläk-

keelle, ilman että hänen tarvitsisi odottaa sairausvakuutuslain (364/63) mukaisen päivärahajan päättymistä. Kun kuitenkin eräissä tapauksissa yksilöllinen varhaiseläke voitaisiin taannehtivasti myöntää samalta ajalta, jolta henkilölle on jo suoritettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, on eläke suoritettava sairausvakuutusrahastolle tältä ajalta.

4 e §. Pykälä määrittelee yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset. Eläkkeen saami-

sen alaikäraja on 55 vuotta. Paitsi edellä selostettuja henkilön terveydentilaan ja ammattiin ja työssäoloon liittyviä tekijöitä edellytetään eläkkeen saamiseksi, että työntekijä on vähentänyt ansiotyötään laissa tarkoitetulla tavalla tai lopettanut sen kokonaan. Työsuhteen päättymisestä ei saa olla kuluhan pääsääntöisesti vuotta pitempää aikaa. Työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä saavalla henkilöllä on oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, jos hän täyttää eläkkeen saamisen edellytykset. Jotta työntekijä voisi ennakolta varautua eläkkeelle jäämiseen, hänellä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset. Tätä koskevasta päätöksestä hänellä on valitusoikeus. Ennakkopäätös sitoo eläkelaitosta kuuden kuukauden ajan siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

5 §. Pykälään on lisätty varhennettua vanhuuseläkettä koskevat säännökset. Jos työntekijä 60 vuotta täytettyään hakee varhennettua vanhuuseläkettä, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämiskuukautta. Jos työntekijä ei ole vähentänyt kaikkia eläkkeitään, vaan jatkaa jossakin työsuhteessa, joka päättyy kuitenkin ennen eläkeiän täyttämistä, hän saa myös tästä työsuhteesta vanhuuseläkkeen. Eläke muutetaan tästä työsuhteesta vastaamaan työntekijän eläkkeen alkamisajankohdan mukaista ikää.

Niin ikään säännökseen on sisällytetty asteikko, jonka mukaan varhennus tehdään ennen vuotta 1937 syntyneille. Näillä ikäluokilla varhennuksesta johtuva alennus on pienempi, koska työeläkejärjestelmä heidän kohdallaan ei vielä saavuta asteittaisesta voimaantulostaan johtuen 60 % tavoitetasoa mukaista määräänsä.

Eläkkeen lykkäämiskorotus lasketaan nykyisestä poiketen 8 §:n mukaisesti yhteensovitetusta eläkkeestä.

5 b §. Pykälän 1 momentin mukaan yksilöllinen varhaiseläke myönnetään aina täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä.

6 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi vanhuuseläkkeen laskentatavan johdosta. Varhennettua vanhuuseläkkeen alkaessa sen vuoden aikana, jona vakuutettu täyttää 63 vuotta, tai myöhemmin, eläkkeessä tietyin edellytyksin otetaan huomioon myös jäljellä oleva aika eläkeikään. Tämän ajan kaksinkertaisen huomioonottamisen estämiseksi ehdotetaan, että tällaisessa tapauksessa varhennettua eläkkeen alkamisen jälkeen alkavasta uudesta työsuhteesta ei katu eläkettä.

7 a §. Perhe-eläkkeen määrää laskettaessa otettaisiin edunjättäjän eläke huomioon sen suuruisena kuin eläke on joko varhennuksesta tai lykäyksestä johtuen. Työeläkejärjestelmän asteittaisesta voimaantuloa johtuvaa korotusta tai yhteensovituksesta johtuvaa vähennystä ei kuitenkaan otettaisi huomioon.

8 §. Pykälään on lisätty varhennettua vanhuuseläkkeestä tai lykätystä vanhuuseläkkeestä aiheutuvat eläkkeen vähentämisen- ja korottamissäännökset.

1.2. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki

4, 4 a, 5 ja 5 a §. Pykälät sisältävät ne muutokset, jotka johtuvat yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja varhennettua tai lykätystä vanhuuseläkkeestä. Muutokset vastaavat työntekijäin eläkelain vastaavia säännöksiä.

1.3. Maatalousyrittäjien eläkelaki

6, 9 ja 19 §. Pykäliin on lisätty yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja varhennettua tai lykätystä vanhuuseläkkeestä johtuvat muutokset. Muutokset vastaavat muutoin työntekijäin eläkelain esitettyjä säännöksiä, mutta varhennusasteikko on laadittu sen mukaisesti kuin yrittäjäeläkejärjestelmän myöhemmin tapahtunut voimaantulo edellyttää.

1.4. Yrittäjien eläkelaki

5, 8 ja 17 §. Myös näihin yrittäjien eläkelain (468/69) mukaisiin pykäliin on tehty tarvittavat muutokset, jotka johtuvat yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja varhennettua tai lykätystä vanhuuseläkkeestä. Vastaavasti kuin maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) on varhennusasteikko muutettu syntymävuosilukujen osalta.

1.5. Kansaneläkelaki

20 §. Myös kansaneläkelain mukaan työkyvyttömyyseläkettä maksettaisiin yksilöllisenä varhaiseläkkeenä 55 mutta ei vielä 65 vuotta täyttäneille vakuutetuille. Varhennettua vanhuuseläkkeen voi saada aikaisintaan 60 vuoden iässä.

22 §. Työkyvyttömyyseläkettä ei myönnetä sellaiselle vakuutetulle, joka saa varhennettua vanhuuseläkettä. Varhennetun vanhuuseläkkeen saaja olisi velvollinen kansaneläkelain 3 §:n mukaisesti maksamaan kansaneläkevakuutusmaksun.

22 a §. Säännöksessä määritellään yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset. Ne ovat pääsääntöisesti samansisältöiset kuin työntekijäin eläkelaisissa. Tähän kansaneläkelain säännökseen on otettu se markkamäärä, jonka työntekijä saa korkeintaan ansaita menettämättä oikeuttaan yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Työn lopettamisen on pitänyt tapahtua aikaisintaan vuotta ennen yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista. Tätä vuoden määräaikaa laskettaessa siihen ei katsota sisältyvän sellaisia aikoja, joilta vakuutettu on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa. Näillä edellytyksillä pyritään siihen, että yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin vain sellaiselle, joka on aktiivisesti työelämässä mukana. Myös kansaneläkejärjestelmässä vakuutetulla on oikeus saada ennakkopäätös yksilöllisestä varhaiseläkkeestä samalla tavoin kuin työeläkejärjestelmässä. Yksilöllinen varhaiseläke on mahdollista myöntää ilman päivärahaa välittömästi työn loputtua. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja ei olisi velvollinen maksamaan kansaneläkevakuutusmaksua.

25 a §. Vanhuuseläkkeen varhentaminen ja lykkääminen koskisi ainoastaan kansaneläkkeen pohjaosaa ja lisäosaa. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen maksettaisiin vähentämättömänä lapsikorotukset ja puolisolisä. Kansaneläkejärjestelmässä vanhuuseläkettä alennettaisiin puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläke tulisi aikaisemmin maksettavaksi kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

25 b §. Vastaisuudessa kansaneläkkeen ja työeläkkeen lykkäytymiskorotukset määräytyisivät samalla tavoin. Kansaneläkeuudistuksen asteittaiseen voimaantuloon liittyvä 25 b § ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

26 §. Kansaneläkelain mukaisen lisäosan suuruutta määrättäessä työeläke otetaan huomioon sen suuruusena kuin eläkkeensaaja olisi sen saanut 65 vuotta täytettyään. Tällöin eläkkeeseen sisältyvä lapsikorotusta ei oteta huomioon. Eläkkeen varhentaminen tai lykkääminen ei myöskään vaikuta näin arvioitavan eläkkeen määrään. Pykälän momenttien lukumäärään vaikuttaa eduskunnalle 29 päivänä maaliskuuta 1985 annettu hallituksen esitys (HE 35/1985 vp.), jossa 26 §:ään on ehdotettu lisättäväksi uusi 5 momentti.

30 a §. Varhennetun vanhuuseläkkeen saajalle samoin kuin yksilöllisen varhaiseläkkeen saajalle voidaan maksaa kansaneläkelain mukaista apuraita hoitolisää.

39 a §. Yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin välittömästi työn päätyttyä ilman edeltävää päivärahakautta. Takautuvasti eläkettä voitaisiin suorittaa kuudelta kuukaudelta samoin kuin työkyvyttömyyseläkettäkin. Sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suorittaminen lopetettaisiin, kun henkilö saa yksilöllisen varhaiseläkkeen.

1.6. Eläkkeensaajien asumistukilaki

1 §. Esityksen mukaan eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) mukaista asumistukea ei voisi varhentaa. Asumistuki myönnettäisiin vasta 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta ja sitä maksettaisiin todellisten tulojen ja asumiskustannusten suuruusena ilman varhennuksesta johtuvaa vähennystä.

3 §. Jos eläkkeensaajapuolisoista toinen saa varhennettua vanhuuseläkettä, maksetaan tällaisessa tapauksessa asumistuki kokonaan sille puolisoista, joka ei saa varhennettua vanhuuseläkettä. Näin menetellään, kunnes varhennetun vanhuuseläkkeen saaja täyttää 65 vuotta.

8 §. Puolisoiden kohdalla asumistukea tarkistettaisiin myös silloin, kun varhennettua vanhuuseläkettä saava puoliso täyttää 65 vuotta. Pykälässä on muutoin lueteltu nykyiset tarkistamistilanteet.

1.7. Rintamasotilaseläkelaki

8 ja 9 §. Myöskään rintamasotilaseläkejärjestelmässä ei saisi koitua eläkkeensaajalle etua siitä, että hän varhentaa työeläkkeen. Sen vuoksi työeläke on otettava rintamasotilaseläkettä määrättäessä sen suuruusena huomioon kuin eläkkeensaaja saisi sen 65 vuoden ikäisenä. Samoista syistä myöskään rintamalisää ei maksettaisi ennen kuin henkilöllä on oikeus siihen normaalien säännösten mukaan.

1.8. Perhe-eläkelaki

9 a §. Kansaneläkelain mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä saava leski voisi saada lesken alkueläkkeen kuuden kuukauden ajan. Eläkettä maksettaisiin kui-

tenkin vain siltä osin kuin alkueläke on suurempi kuin ensiksi mainittu eläke.

9 b §. Varhennettu vanhuuseläke sulkisi pois leskeneläkkeen saamisen.

13 §. Lesken oikeus jatkoeläkkeeseen lakkaa, kun hänelle myönnetään yksilöllinen varhaiseläke tai varhennettu vanhuuseläke.

15 b §. Myös perhe-eläkkeessä työeläke on otettava huomioon sen suuruisena kuin henkilö olisi sen saanut 65 vuotta täytettyään.

1.9. Sairausvakuutuslaki

15 a §. Päiväraha-oikeutta ei pääsääntöisesti ole henkilöllä, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä. Jos kuitenkin 65 vuotta nuorempi henkilö tekee työtä tällaisella eläkkeellä ollessaan, hänellä on oikeus nykyisen käytän-

nön mukaan päivärahaan, jos hän tulee kykenevämmäksi tähän työhön. Nykyinen käytäntö ehdotetaan säilytettäväksi kuitenkin siten, että päivärahan suuruus määrätään tällöin eläkkeelläoloaikana saatujen tulojen perusteella.

19 §. Sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa ei maksettaisi henkilölle, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

2. Voimaantulo

Lait on tarkoitus saattaa voimaan siten, että joustavan eläkeikäjärjestelmän toteuttaminen aloitettaisiin 1 päivästä tammikuuta 1986 lukien.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdorukset:

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 §:n 2 momentti, 4 d §:n 2 ja 4 momentti, 5 §:n 2 momentti, 5 b §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti, 7 a §:n 1 momentti ja 8 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 2 momentti 6 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (454/74), 4 d §:n 2 ja 4 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (472/81), 5 §:n 2 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (593/78), 5 b §:n 1 momentti 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (749/74), 6 §:n 1 momentti ja 7 a §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (934/72), sekä 8 §:n 1 momentti 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (235/83), ja

lisätään lakiin uusi 4 e § ja 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa, uusi 3—5 momentti seuraavasti:

4 §

Oikeus saada vanhuuseläkettä on työntekijällä hänen täytettyään 65 vuotta edellyttäen, ettei hän enää ole tämän lain alaisessa työsuhteessa. Eläke myönnetään seuraavan kuukauden alusta sen jälkeen, kun oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, kuitenkin aikaisintaan sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista. Jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, myönnetään eläke kuitenkin työsuhteen päättymistä lähinnä seuraavan kuukauden alusta. Hakemuksesta vanhuuseläke myönnetään varhennettuna ennen 65 vuoden iän täyttämistä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jona työntekijä on täyttänyt 60 vuotta. Eläke myönnetään tällöin

siten vähennettynä kuin 5 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä tässä momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty.

4 d §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, täyttä työkyvyttömyyseläkettä suoritetaan 4 §:n 3 momentin mukaisesti, jos eläkehakemus on tehty ennen kuin sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa on maksettu 1 momentissa mainituilta 150 ensimmäiseltä suorituspäivältä tai jos työkyvyttömyyseläke myönnetään 4 e §:ssä tarkoitettuna yksilöllisenä varhaiseläkkeenä. Tällöin kuitenkin täyden työkyvyttömyyseläkkeen suorittamisen

edellytyksenä on, ettei eläkehakemuksen tekemistä seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä tai, jos tänä aikana on haettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sen hakemista seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä ole myönnetty vähintään kuukauden ajalta yhdenjaksoisesti maksettavaa päivärahaa, joka kohdistuu työkyvyttömyyden alkamisen jälkeeseen aikaan tai, jos tähän aikaan kohdistuva päiväraahakemus on hylätty, sen hylkäämisen jälkeeseen aikaan.

Jos täysi työkyvyttömyyseläke tai yksilöllinen varhaiseläke myönnetään takautuvasti 1 momentin mukaisesti, suoritetaan eläke sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

4 e §

Sen estämättä, mitä 4 §:n 3 momentissa ja 5 b §:n 1 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä on lopettanut 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännössä tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeuttavana ottaa huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä 1 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Muutoin eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty.

Osa-eläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja

on täyttänyt 1 momentissa säädetty edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkua.

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 1 momentin ensimmäisessä tai viimeisessä virkkeessä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin 21 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

5 §

Vanhuuseläke on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka työntekijälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi viimeisenä päivänä sitä kalenterivuotta, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut ennen työntekijän 63 vuoden iän täyttämisen vuoden päättymistä, muuttuminen vanhuuseläkkeeksi ei aiheuta eläkkeen määrän tarkistamista, jollei eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika sanotun muutoksen johdosta pitene.

Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua eläkettä yhdellä prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkääntyy.

Jos eläke myönnetään 4 §:n 2 momentin mukaisesti varhennettuna, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämiskaukua seuraavan kuukauden alkua. Vähennys lasketaan 8 §:n mukaisesti yhteensovitettusta eläkkeestä, joka työntekijälle on karttunut eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Jos tällöin työsuhde, jonka perusteella myönnettävää eläkettä ei ole varhennettu, päättyy ennen eläkeiän täyttämistä, sanotusta työsuhteesta karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen siten muutettuna, että se vastaa sitä ikää, joka työntekijällä tästä myönnettävän eläkkeen alkamisajankohtana on.

Poiketen siitä, mitä 4 momentissa on säädetty, vähennetään ennen vuotta 1937 syntyneen työntekijän varhennettua vanhuuseläkettä syntymävuodesta riippuen seuraavien prosenttimäärien mukaisesti:

Syntyvuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1922 tai aikaisempi	0,33
1923	0,34
1924	0,36
1925	0,37
1926	0,38
1927	0,39
1928	0,40
1929	0,41
1930	0,42
1931	0,43
1932	0,44
1933	0,46
1934	0,47
1935	0,48
1936	0,49

5 b §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 3 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmella viidenneksellä. Niin ikään yksilöllinen varhaiseläke myönnetään täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä.

6 §

Eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi luetaan kunkin työsuhteen osalta aika, jonka työsuhde 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu aika mukaan luettuna on jatkunut työntekijän täytettyä 23 vuotta. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä työsuhteessa ollessaan on saanut laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

7 a §

Perhe-eläke on, jos edunsaajia on vähintään

kolme, yhtä suuri kuin se tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke, jota edunjättäjä kuollessaan sai, tai, jollei hän silloin saanut mainittua eläkettä, joka olisi hänelle myönnetty, jos hänellä kuolinhetkellään olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Eläkkeen määrää laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon 7 c §:n mukaista korotusta edunjättäjän eläkkeeseen eikä myöskään edunjättäjän eläkkeestä mahdollisesti tehtävää 8 §:n mukaista vähennystä. Jos edunsaajia on kaksi, suoritetaan edellä mainitusta perhe-eläkkeestä kolme neljännestä ja jos edunsaajia on yksi, puolet.

8 §

Jos tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke taikka, milloin työntekijä lisäksi saa tapaturmavakuutuslain (608/48) säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, liikennevakuutuslain (279/59) nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta, sotilasvammalain (404/48) nojalla myönnettyä elinkorkoa tai 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tahi muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä, näiden suoritusten yhteismäärä ylittää 2 momentissa säädetyn yhteensovitusrajan, vähennetään tämän lain mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa ylitteestä kuin tämän lain vähimmäisehtojen mukainen eläke on kaikista peruseläkkeistä. Jos vanhuuseläke 5 §:n 3 momentin mukaisesti myönnetään myöhemmästä ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Määrättäessä oikeutta 4 e §:ssä säädettyyn yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 3 ja 4 momentti ja 5 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 3 ja 4 momentti 17 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (982/82) ja 5 a § 20 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (691/68), sekä

lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

4 §

Työntekijällä on oikeus vanhuuseläkkeeseen 65 vuotta täytettyään eläkehakemusta seuraavan kuukauden alusta siitä riippumatta, onko hän enää työsuhteessa. Hakemuksesta vanhuuseläke myönnetään varhennettuna ennen 65 vuoden iän täyttämistä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana työntekijä on täyttänyt 60 vuotta. Eläke myönnetään tällöin siten vähennettynä kuin 5 a §:n 2 ja 3 momentissa säädetään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä tässä momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty.

4 a §

Sen estämättä, mitä 4 §:n 2 momentissa ja 5 §:n 3 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläketä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä on lopettanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiorulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin työntekijäin eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläketä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeuttavana ottaa huo-

mioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeen saaja enää täytä 1 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Muutoin eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty.

Osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt 1 momentissa säädetty edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pittemältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkua.

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 1 momentin ensimmäisessä tai viimeisessä virkkeessä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin työntekijäin eläkelain 21 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

5 §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruus määrätään 1 tai 2 momentin mukaan. Jos työntekijä tulee työkyvyttömäksi sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta, täysi työkyvyttömyyseläke lasketaan kuten 1 ja 2 momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 2 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmella

viidenneksellä tai jolla on oikeus saada työkyvyttömyyseläke yksilöllisenä varhaiseläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä ja sen määrä on puolet täydestä eläkkeestä. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1927, osaeläke on seuraavien prosenttilukujen mukainen osa täydestä eläkkeestä:

Syntymävuosi	Osa-eläke prosenttia täydestä eläkkeestä
1919 tai aikaisempi	66
1920	64
1921	62
1922	60
1923	58
1924	56
1925	54
1926	52

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei oteta huomioon palkkaa, jonka työntekijä on ansainnut saadessaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka määrää laskettaessa on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei myöskään oteta huomioon työntekijän ansaitsemaa palkkaa sellaisessa työsuhteessa, jonka alkaessa hänellä jo oli työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma. Viimeksi mainittu ei kuitenkaan koske palkkaa, joka on ansaittu vähintään vuotta ennen työkyvyttömyyden syntymistä alkaneessa työsuhteessa.

5 a §

Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua eläkettä eläkkeen lykkäytymisen ajasta riippuen työntekijäin eläkelain 5 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla.

Jos eläke myönnetään 4 §:n 1 momentin mukaisesti varhennettuna, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämiskaukua seuraavan kuukauden alkua. Vähennys lasketaan työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti yhteensovitetusta eläkkeestä, joka työntekijälle on karttunut eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Työntekijän vanhuuseläkkeeseen lisätään hakemuksesta varhennetun vanhuuseläkkeen aikana ansaittujen palkkojen perusteella muodostunut eläke.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa on säädetty, vähennetään ennen vuotta 1937 syntyneen työntekijän varhennettua vanhuuseläkettä syntymävuodesta riippuen seuraavien prosenttimäärien mukaisesti:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1922 tai aikaisempi	0,33
1923	0,34
1924	0,35
1925	0,36
1926	0,38
1927	0,39
1928	0,40
1929	0,41
1930	0,42
1931	0,43
1932	0,44
1933	0,46
1934	0,47
1935	0,48
1936	0,49

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Määrättäessä oikeutta 4 a §:ssä säädettyyn yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

3.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 6 §:n 1 ja 3 momentti, 9 § ja 19 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa (502/71), 6 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (936/72) ja 19 §:n 1 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (474/81), näin kuuluviksi:

6 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisilla on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että käytetään syntymävuoden 1937 asemesta syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

Tätä lakia sovellettaessa ei oteta huomioon toimintaa sinä aikana, jolta maatalousyrittäjälle suoritetaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesääntön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Myöskään ei oteta huomioon toimintaa eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

9 §

Vanhuuseläke myönnetään eläkeiän saavuttaneelle maatalousyrittäjälle sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemisesta, jollei eläkkeen lykkäämisestä tai varhentamisesta muuta johdu.

19 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 3 ja 4 momentissa, 4 ja 4 b—4 e §:ssä, 5 §:n 2—5 momentissa, 5 b, 7 a ja 7 c—9 a §:ssä, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 13 ja 14 §:ssä, 16—21 a ja 22 §:ssä sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n 3 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Laki yrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 5 §:n 1 ja 3 momentti, 8 § ja 17 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 1 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa (503/71), 5 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (937/72) ja 17 §:n 1 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (475/81), näin kuuluviksi:

5 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että käytetään syntymävuoden 1937 asemesta syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

Tätä lakia sovellettaessa ei oteta huomioon toimintaa sinä aikana, jolta yrittäjälle suoritetaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Myöskään ei oteta huomioon toimintaa eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

8 §

Vanhuuseläke myönnetään eläkeiän saavuttaneelle yrittäjälle sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista, jollei eläkkeen lykkäämisestä tai varhentamisesta muuta johdu.

17 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 4 ja 4 b—4 e §:ssä, 5 §:n 2—5 momentissa, 5 b, 7 a ja 7 c—10 §:ssä, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa, 13 ja 14 §:ssä sekä 16—21 a ja 22 §:ssä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

5.

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 25 b §, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82),

muutetaan 20 §:n 1 momentti, 25 a §, 26 §:n 2 momentti ja 30 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 20 §:n 1 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (588/78), 25 a § ja 30 a §:n 1 momentti mainitussa 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa sekä 26 §:n 2 momentti 30 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1083/82), ja

lisätään 22 §:ään, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1964 annetussa laissa (697/64), uusi 4 momentti, laista 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetulla lailla (427/63) kumotun 22 a §:n tilalle uusi 22 a §, 26 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta ja 30 päivänä joulukuuta 1982 annetuilla laeilla sekä 18 päivänä tammikuuta 1985 annetulla lailla (53/85) ja päivänä kuuta 1985 annetulla lailla (/85), uusi 6 momentti sekä lakiin uusi 39 a § seuraavasti:

20 §

Kansaneläkkeenä maksetaan:

1) vanhuuseläkettä 65 vuotta täyttäneelle tai varhennettua vanhuuseläkettä 60 vuotta täyttäneelle vakuuterulle, viimeksi mainitulle siten alennettuna kuin 25 a §:n 2 momentissa on säädetty;

2) työkyvyttömyyseläkettä 22 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa työkyvyttömälle vakuuterulle, joka on 65 vuotta nuorempi, tai työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä 22 a §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa 55 mutta ei vielä 65 vuotta täyttäneelle vakuuterulle; tai

3) työttömyyseläkettä 22 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa 60, mutta ei vielä 65 vuotta täyttäneelle pitkäaikaisesti työttömälle vakuuterulle, joka ei saa tämän lain mukaista työkyvyttömyyseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä.

22 §

Työkyvyttömyyseläkettä ei myönnetä sellaiselle vakuuterulle, joka saa tämän lain mukaista varhennettua vanhuuseläkettä.

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, on 55 vuotta täyttäneellä vakuuterulla oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle

työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa ovat enintään 689,58 markkaa kuukaudessa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan vuotta ennen yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista. Tällöin ei mainittua vuoden määräaikaa laskettaessa siihen katsota sisältyvän sellaisia aikoja, joilta vakuutettu on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa.

Yksilöllinen varhaiseläke myönnetään toistaiseksi. Yksilöllisestä varhaiseläkkeestä on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä tässä laissa on säädetty työkyvyttömyyseläkkeestä, lukuun ottamatta 39 §:n 1 ja 3—6 momentin säännöksiä.

Vakuuterulla on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädettyt eläkkeen saamisen edellytykset. Ennakkopäätökseen saa hakea muutosta niin kuin 73 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Mitä tässä laissa on säädetty työkyvyttömäksi todetusta vakuuterusta, sovelletaan vastaavasti vakuutettuun, jonka on todettu täyttävän yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua markkamäärää tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksiluvun mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

25 a §

Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, pohjaosaa ja lisäosaa korotetaan yhdellä prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkääntyy.

Jos eläke myönnetään varhennettuna vanhuuseläkkeenä, pohjaosaa ja lisäosaa alennetaan puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläke siirtyy maksettavaksi aikaisemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

26 §

Lisäosaa määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön, merimieseläkelain (72/56) taikka rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukaiseen eläkkeeseen sisältyvää lapsikorotusta eikä, jos vakuutettu on täyttänyt 65 vuotta 1 päivänä tammikuuta 1980 tai sen jälkeen, 65 vuoden iän täyttämisen jälkeiseen aikaan perustuvaa, eläkkeeseen suoritettua työntekijäin eläkelain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa korotusta eikä saman lain 5 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa vähennystä.

Samoin 1 momentissa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan tämän lain mukaista varhennettua vanhuuseläketta saavan vakuutetun työ- tai virka-

suhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke, jonka hän saisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään.

30 a §

Tämän lain 20 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainitulle eläkkeensaajalle, joka on pysyvästi tullut sellaiseen tilaan kuin 22 §:n 2 momentissa säädetään, maksetaan apulisia. Jos hän on pysyvästi toisen henkilön yhtämittaisen hoidon ja valvonnan tarpeessa, hänelle maksetaan hoitolisää. Sen estämättä, mitä tässä momentissa on säädetty, 80 vuotta täyttäneelle eläkkeensaajalle maksetaan apulisia ja 85 vuotta täyttäneelle hoitolisää.

39 a §

Yksilöllistä varhaiseläketta suoritetaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jona vakuutettu on täyttänyt 22 a §:n 1 momentissa tarkoitetut yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset, ei kuitenkaan ilman erityistä syytä pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen eläkkeen hakemista.

Yksilöllistä varhaiseläketta ei makseta siltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Tämän lain 22 a §:n 1 momentissa säädetty markkamäärä vastaa työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan vuodelle 1985 vahvistettua palkkaindeksilukua.

Määrättäessä oikeutta 22 a §:ssä säädettyyn yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

6.

Laki

eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 3 §:n 4 momentti ja 8 §:n 1 momentin 2 kohta sekä
lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

1 §

 Jos kansaneläke on myönnetty varhennettuna vanhuuseläkkeenä, asumistukea ei suoriteta ennen 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alkamista.

si mainitulle puolisolle sen kuukauden loppuun saakka, jona viimeksi mainittu puoliso täyttää 65 vuotta.

8 §

 Asumistuen määrä tarkistetaan:

3 §

 Jos molemmille puolisoille on myönnetty kansaneläke, määrätään heille yhteinen asumistuki, joka maksetaan puoliksi kummallekin. Asumistuen puolikkaasta on tällöin voimassa, mitä asumistuesta on säädetty. Jos puolisoista toiselle on myönnetty vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke ja toiselle varhennettu vanhuuseläke, maksetaan asumistuki kuitenkin kokonaan ensik-

 2) kun asumistuen saajan puolisolle myönnetään kansaneläke tai rintamasotilaseläke tai se lakkautetaan taikka kun asumistuen saajan puoliso, joka saa varhennettua vanhuuseläkettä, täyttää 65 vuotta taikka kun perhesuhteet muutoin muuttuvat; tai

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

7.

Laki

rintamasotilaseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 7 päivänä tammikuuta 1982 annetussa laissa (20/82), ja
lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (1085/80), uusi 4 momentti seuraavasti:

8 §

Vuositulolla, jonka perusteella oikeus rintamasotilaseläkkeeseen vahvistetaan, tarkoitetaan sitä tosiasiallista tuloa, jota rintamasotilaan tai rintamapalvelukseen osallistuneen naisen taikka, jos hän on naimisissa, puolisoitten voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan lisätynä kymmenellä prosentilla siitä määrästä, jolla hänen omaisuutensa arvo ylittää 98 250 markkaa tai, jos hän on naimisissa, jolla puolisoitten omaisuuden arvo ylittää 145 410

markkaa. Vuosituloa määrittäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain 5 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa vähennystä.

9 §

 Jos kansaneläke on myönnetty varhennettuna vanhuuseläkkeenä, rintamalisää ei suoriteta en-

nen 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuu-
kauden alkamista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuu-
ta 1986.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat
virallisen elinkustannusindeksin sitä pistelukua,
jonka mukaan lokakuussa 1976 maksettavina ole-
vien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

8.

Laki perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläke-
lain 9 a §:n 2 momentti, 9 b §, 13 §:n 2 momentti ja 15 b §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 9 a §:n 2 momentti 7 päivänä tammikuuta 1982 annetussa laissa (22/82),
9 b § ja 13 §:n 2 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (589/78) sekä 15 b §:n 2
momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (105/82), näin kuuluviksi:

9 a §

Kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyys- tai
työttömyyseläkettä tai varhennettua vanhuuselä-
kettä taikka rintamasotilaseläkelain (119/77) mu-
kaista rintamasotilaseläkettä saavalle leskelle
maksetaan kuitenkin alkueläkettä ainoastaan se
määrä, jolla alkueläke olisi suurempi kuin mai-
nittu eläke.

9 b §

Leskellä on oikeus jatkoeläkkeeseen edellyt-
tään, ettei hän saa kansaneläkelain mukaista
työkyvyttömyys-, työttömyys- tai varhennettua
vanhuuseläkettä:

1) jos hänen huollettavanaan on edunjäntäjän
jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutettu 16 vuotta
nuorempi lapsi;

2) jos hän edunjäntäjän kuollessa oli täyttänyt
40 vuotta sekä avioliitto edunjäntäjän kanssa oli
solmittu ennen kuin edunjäntäjä oli täyttänyt 65
vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään kolme
vuotta; tai

3) jos hän oli täyttänyt 40 vuotta silloin, kun 1
kohdassa tarkoitettu lapsi täyttää 16 vuotta tai
siirtyy pois lesken huollosta ja avioliitto oli sol-
mittu ennen kuin edunjäntäjä oli täyttänyt 65
vuotta.

13 §

Lesken oikeus jatkoeläkkeeseen lakkaa niin
ikään, kun hänelle myönnetään kansaneläkelain
mukainen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke
tai varhennettu vanhuuseläke. Lesken oikeus
9 b §:n 1 kohdan mukaan maksettavaan jatko-
eläkkeeseen lakkaa myös, kun hänellä ei enää ole
huollettavanaan lapseneläkkeeseen oikeutettua
16 vuotta nuorempaa lasta.

15 b §

Vuositulolla tarkoitetaan sitä tosiasiallista tu-
loa, jota lesken voidaan kohtuullisen arvion mu-
kaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan lisät-
tynä kymmenellä prosentilla siitä määrästä, jolla
lesken omaisuuden arvo ylittää 149 250 markkaa.
Vuosituloa määrättäessä ei kuitenkaan oteta huo-
mioon työntekijäin eläkelain 5 §:n 4 ja 5 mo-
mentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa vähennys-
tä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuu-
ta 1986.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat
elinkustannusindeksin sitä pistelukua, jonka mu-
kaan maaliskuussa 1981 maksettavina olevien
kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

9.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 19 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), ja
lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

15 a §

Päivärahaa ei makseta vakuuterulle, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä. Jos kuitenkin mainittua eläkettä saava vakuutettu tulee sairauden vuoksi kykenemättömäksi työhön, jota hän välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista eläkkeellä ollessaan on tehnyt, suoritetaan hänelle tämän työkyvyttömyyden perusteella päivärahaa ottaen kuitenkin huomioon, mitä 15 §:n 4 momentissa on säädetty. Päivärahan määrä lasketaan tällöin sanotusta työstä saatujen työtulojen perusteella siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään.

19 §

Vakuuterulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan. Sama koskee vakuutettua, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Helsingissä 24 päivänä *touko* kuuta 1985

Tasavallan Presidentti

Ministeri

1.

Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 §:n 2 momentti, 4 d §:n 2 ja 4 momentti, 5 §:n 2 momentti, 5 b §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti, 7 a §:n 1 momentti ja 8 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 2 momentti 6 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (454/74), 4 d §:n 2 ja 4 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (472/81), 5 §:n 2 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (593/78), 5 b §:n 1 momentti 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (749/74), 6 §:n 1 momentti ja 7 a §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (934/72) sekä 8 §:n 1 momentti 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (235/83), ja

lisätään lakiin uusi 4 e § ja 5 §:ään sellaisena kuin se on mainitussa 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa uusi 3—5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Oikeus saada vanhuuseläkettä on työntekijällä hänen täytettyään 65 vuotta, edellyttäen, ettei hän enää ole tämän lain alaisessa työsuhteessa. Eläke myönnetään seuraavan kuukauden alusta sen jälkeen, kun oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, kuitenkin aikaisintaan sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista, tai jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, tätä päättymistä lähinnä seuraavan kuukauden alusta.

Oikeus saada vanhuuseläkettä on työntekijällä hänen täytettyään 65 vuotta edellyttäen, ettei hän enää ole tämän lain alaisessa työsuhteessa. Eläke myönnetään seuraavan kuukauden alusta sen jälkeen, kun oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, kuitenkin aikaisintaan sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista. Jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, *myönnetään eläke kuitenkin työsuhteen päättymistä lähinnä seuraavan kuukauden alusta. Hakemuksesta vanhuuseläke myönnetään varhennettuna ennen 65 vuoden iän täyttämistä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana työntekijä on täyttänyt 60 vuotta. Eläke myönnetään tällöin siten vähennettynä kuin 5 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä tässä momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty.*

4 d §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, täyttä työkyvyttömyyseläkettä suoritetaan 4 §:n 3 momentin mukaisesti, jos eläkehakemus on tehty ennen kuin sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa on maksettu 1 momentissa mainituilta 150 ensimmäiseltä suorituspäivältä. Tällöin kuitenkin edellytetään, ettei eläkehakemuksen tekemistä

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, täyttä työkyvyttömyyseläkettä suoritetaan 4 §:n 3 momentin mukaisesti, jos eläkehakemus on tehty ennen kuin sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa on maksettu 1 momentissa mainituilta 150 ensimmäiseltä suorituspäivältä *tai jos työkyvyttömyyseläke myönnetään 4 e §:ssä tarkoitettuna*

Voimassa oleva laki

seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä tai, jos tänä aikana on haettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sen hakemista seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä ole myönnetty työkyvyttömyyden alkamisen jälkeiseen aikaan tai, jos tähän aikaan kohdistuva päiväraahakemus on hylätty, sen hylkäämisen jälkeiseen aikaan *kohdistuvaa vähintään kuukauden ajalta yhdenjakoisesti maksettavaa päivärahaa.*

 Jos täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti 1 momentin mukaisesti, suoritetaan eläke sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

Ehdotus

yksilöllisenä varhaiseläkkeenä. Tällöin kuitenkin täyden työkyvyttömyyseläkkeen suorittamisen edellytyksenä on, ettei eläkehakemuksen tekemistä seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä tai, jos tänä aikana on haettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sen hakemista seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä ole myönnetty *vähintään kuukauden ajalta yhdenjakoisesti maksettavaa päivärahaa, joka kohdistuu työkyvyttömyyden alkamisen jälkeiseen aikaan tai, jos tähän aikaan kohdistuva päiväraahakemus on hylätty, sen hylkäämisen jälkeiseen aikaan.*

 Jos täysi työkyvyttömyyseläke *tai yksilöllinen varhaiseläke* myönnetään takautuvasti 1 momentin mukaisesti, suoritetaan eläke sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

4 e §

Sen estämättä, mitä 4 §:n 3 momentissa ja 5 b §:n 1 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä on lopettanut 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännöissä tai eläkesäännöissä tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkestä määrättäessä voidaan ottaa eläkkeeseen oikeuttavana huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä 1 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Muutoin eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty.

Osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt 1 momentissa säädetyt edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkua.

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 1 momentin ensimmäisessä tai viimeisessä virkkeessä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin 21 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään viimeistään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

§

Vanhuuseläke on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka työntekijälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi viimeisenä päivänä sitä kalenterivuotta, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut ennen työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden päättymistä, muuttuminen vanhuuseläkkeeksi ei aiheuta eläkkeen määrän tarkistamista, ellei eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika sanotun muutoksen johdosta pitene. Jos vanhuuseläke myönnetään muusta ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, muutetaan eläkkeen määrää alkamisajasta riippuen laskemalla määrä vakuutusmatemaattisia periaatteita noudattaen siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö määrää.

Vanhuuseläke on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka työntekijälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi viimeisenä päivänä sitä kalenterivuotta, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut ennen työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden päättymistä, muuttuminen vanhuuseläkkeeksi ei aiheuta eläkkeen määrän tarkistamista, ellei eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika sanotun muutoksen johdosta pitene.

Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua eläkettä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

yhdellä prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkääntyy.

Jos eläke myönnetään 4 §:n 2 momentin mukaisesti varhennettuna, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämiskautta seuraavan kuukauden alkua. Vähennys lasketaan 8 §:n mukaisesti yhteensovitetusta eläkkeestä, joka työntekijälle on karttunut eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Jos tällöin työsubde, jonka perusteella myönnettävää eläkettä ei ole varhennettu, päättyy ennen eläkeiän täyttämistä, sanotusta työsuhteesta karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen siten muutettuna, että se vastaa sitä ikää, joka työntekijällä tästä myönnettävään eläkkeen alkamisajankohtana on.

Poiketen siitä, mitä 4 momentissa on säädetty, vähennetään ennen vuotta 1937 syntyneen työntekijän varhennettua vanhuuseläkettä syntymävuodesta riippuen seuraavien prosenttimäärien mukaisesti:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1922 tai aikaisempi	0,33
1923	0,34
1924	0,36
1925	0,37
1926	0,38
1927	0,39
1928	0,40
1929	0,41
1930	0,42
1931	0,43
1932	0,44
1933	0,46
1934	0,47
1935	0,48
1936	0,49

5 b §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 3 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmelle viidenneksellä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä.

5 b §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 3 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmella viidenneksellä. Niin ikään yksilöllinen varhaiseläke myönnetään täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä.

6 §

Eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi luetaan kunkin työsuhteen osalta aika, jonka työsuhte 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu aika mukaan luettuna on jatkunut työntekijän räytettyä 23 vuotta. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä työsuhteessa ollessaan on saanut laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa sellaista työkyvyttömyyseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

7 a §

Perhe-eläke on, jos edunsaajia on vähintään kolme, yhtä suuri kuin se tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke, jota edunjättäjä kuollessaan sai, tai, jollei hän silloin saanut mainittua eläkettä, joka olisi hänelle myönnetty, jos hänellä kuolinhetkellään olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Eläkkeen määrää laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon 5 §:n 2 momentin eikä 7 c §:n mukaista korotusta edunjättäjän eläkkeeseen eikä myöskään edunjättäjän eläkkeestä mahdollisesti tehtävää 8 §:n mukaista vähennystä. Jos edunsaajia on kaksi, suoritetaan edellä mainitusta perhe-eläkkeestä kolme neljänestä, ja jos edunsaajia on yksi, puolet.

8 §

Jos tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke taikka, milloin työntekijä lisäksi saa tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta, sotilasvammalain nojalla myönnettyä elinkorkoa tai 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tahi muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä, näiden suoritusten yhteismäärä ylittää 2 momentissa säädetyn yhteensovitusajan, vähennetään tämän lain mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa ylitteestä kuin tämän lain vähimmäisehtojen mukainen eläke on kaikista peruseläkkeistä. Jos vanhuuseläke 5 §:n 2 momentin mukaisesti myönnetään muusta ajan-

6 §

Eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi luetaan kunkin työsuhteen osalta aika, jonka työsuhte 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu aika mukaan luettuna on jatkunut työntekijän täytettyä 23 vuotta. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä työsuhteessa ollessaan on saanut laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

7 a §

Perhe-eläke on, jos edunsaajia on vähintään kolme, yhtä suuri kuin se tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke, jota edunjättäjä kuollessaan sai, tai, jollei hän silloin saanut mainittua eläkettä, joka olisi hänelle myönnetty, jos hänellä kuolinhetkellään olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Eläkkeen määrää laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon 7 c §:n mukaista korotusta edunjättäjän eläkkeeseen eikä myöskään edunjättäjän eläkkeestä mahdollisesti tehtävää 8 §:n mukaista vähennystä. Jos edunsaajia on kaksi, suoritetaan edellä mainitusta perhe-eläkkeestä kolme neljänestä ja, jos edunsaajia on yksi, puolet.

8 §

Jos tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke taikka, milloin työntekijä lisäksi saa tapaturmavakuutuslain (608/48) säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, liikennevakuutuslain (279/59) nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta, sotilasvammalain (404/48) nojalla myönnettyä elinkorkoa tai 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tahi muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä, näiden suoritusten yhteismäärä ylittää 2 momentissa säädetyn yhteensovitusajan, vähennetään tämän lain mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa ylitteestä kuin tämän lain vähimmäisehtojen mukainen eläke on kaikista peruseläkkeistä. Jos vanhuuseläke 5 §:n 3 momentin mukaisesti

Voimassa oleva laki

kohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän.

Ehdotus

myönnetään *myöhemmästä* ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Määrättäessä oikeutta 4 e §:ssä säädestyyn yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 3 ja 4 momentti ja 5 a §, sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 3 ja 4 momentti 17 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (982/82) ja 5 a § 20 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (691/68), sekä lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Työntekijällä on oikeus vanhuuseläkkeeseen 65 vuotta täytettyään eläkehakemusta seuraavan kuukauden alusta *luki*en siitä riippumatta, onko hän enää työsuhteessa.

Ehdotus

4 §

Työntekijällä on oikeus vanhuuseläkkeeseen 65 vuotta täytettyään eläkehakemusta seuraavan kuukauden siitä riippumatta, onko hän enää työsuhteessa. Hakemuksesta vanhuuseläke myönnetään varhennettuna ennen 65 vuoden iän täyttämistä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana työntekijä on täyttänyt 60 vuotta. Eläke myönnetään tällöin siten vähennettynä kuin 5 a §:n 2 ja 3 momentissa säädetään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä tässä momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty.

4 a §

Sen estämättä, mitä 4 §:n 2 momentissa ja 5 §:n 3 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai

vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä on lopettanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmäksi kuin työntekijäin eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeustavana ottaa huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä 1 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Muutoin eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty.

Osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt 1 momentissa säädetyt edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pittemmältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkua.

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätöksiä, täyttääkö hän 1 momentin ensimmäisessä tai viimeisessä virkkeessä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin työntekijäin eläkelain 21 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

5 §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruus määrätään 1 tai 2 momen-

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruus määrätään 1 tai 2 momen-

Voimassa oleva laki

tin mukaan. Jos työntekijä tulee työkyvyttömäksi sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta, täysi työkyvyttömyyseläke lasketaan kuten edellä 1 ja 2 momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 2 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmella viidenneksellä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä ja sen määrä on puolet täydestä eläkkeestä. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1927, osaeläke on seuraavien prosenttilukujen mukainen osa täydestä eläkkeestä:

Syntymävuosi	Osaeläke prosenttia täydestä eläkkeestä
1919 tai aikaisempi	66
1920	64
1921	62
1922	60
1923	58
1924	56
1925	54
1926	52

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei oteta huomioon palkkaa, jonka työntekijä on ansainnut saadessaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa sellaista työkyvyttömyyseläkettä, jonka määrää laskettaessa on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei myöskään oteta huomioon työntekijän ansaitsemaa palkkaa sellaisessa työsuhteessa, jonka alkaessa hänellä jo oli työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma. Viimeksi mainittu ei kuitenkaan koske palkkaa, joka on ansaittu vähintään vuotta ennen työkyvyttömyyden syntymistä alkaneessa työsuhteessa.

5 a §

Jos vanhuuseläke alkaa myöhemmin kuin sen kalenterikuukauden alusta, joka lähinnä seuraa työntekijän täytettyä 65 vuotta, eläkkeenä makse-

Ehdotus

tin mukaan. Jos työntekijä tulee työkyvyttömäksi sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta, täysi työkyvyttömyyseläke lasketaan kuten 1 ja 2 momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 2 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmella viidenneksellä tai jolla on oikeus saada työkyvyttömyyseläke yksilöllisenä varhaiseläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä ja sen määrä on puolet täydestä eläkkeestä. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1927, osaeläke on seuraavien prosenttilukujen mukainen osa täydestä eläkkeestä:

Syntymävuosi	Osaeläke prosenttia täydestä eläkkeestä
1919 tai aikaisempi	66
1920	64
1921	62
1922	60
1923	58
1924	56
1925	54
1926	52

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei oteta huomioon palkkaa, jonka työntekijä on ansainnut saadessaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka määrää laskettaessa on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei myöskään oteta huomioon työntekijän ansaitsemaa palkkaa sellaisessa työsuhteessa, jonka alkaessa hänellä jo oli työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma. Viimeksi mainittu ei kuitenkaan koske palkkaa, joka on ansaittu vähintään vuotta ennen työkyvyttömyyden syntymistä alkaneessa työsuhteessa.

5 a §

Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan työntekijän eläkelain 8 §:n mukaisesti yh-

Voimassa oleva laki

taan määrä, johon työntekijällä olisi ollut oikeus, jos hän olisi siirtynyt eläkkeelle sanotusta ajankohdasta, korotettuna eläkkeen lykkäytymisen ajasta riippuen työntekijäin eläkelain 5 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Mainittua korotusta ei kuitenkaan oteta huomioon perhe-eläkkeen määrää laskettaessa.

Ehdotus

teensovitettua eläkettä eläkkeen lykkäytymisen ajasta riippuen työntekijäin eläkelain 5 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla.

Jos eläke myönnetään 4 §:n 1 momentin mukaisesti varhennettuna, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämiskaudelta seuraavan kuukauden alkua. Vähennys lasketaan työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti yhteensovitetusta eläkkeestä, joka työntekijälle on karitunut eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Työntekijän vanhuuseläkkeeseen lisätään hakemuksesta varhennettun vanhuuseläkkeen aikana ansaittujen palkkojen perusteella muodostunut eläke.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa on säädetty, vähennetään ennen vuotta 1937 syntyneen työntekijän varhennettua vanhuuseläkkeestä syntymävuodesta riippuen seuraavien prosenttimäärien mukaisesti:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1922 tai aikaisempi	0,33
1923	0,34
1924	0,36
1925	0,37
1926	0,38
1927	0,39
1928	0,40
1929	0,41
1930	0,42
1931	0,43
1932	0,44
1933	0,46
1934	0,47
1935	0,48
1936	0,49

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Määrättäessä oikeutta 4 a §:ssä säädettyyn yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

3.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 6 §:n 1 ja 3 momentti, 9 § ja 19 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa (502/71), 6 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (936/72) ja 19 §:n 1 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (474/81), näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisa (395/61) on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Perhe-eläkkeen suuruutta määrättäessä ei oteta huomioon edunjättäjän eläkkeen määrän 9 §:n 2 momentin mukaista muutosta.

6 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisa on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennestua vanhuuseläketä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että käytetään syntymävuoden 1937 asemesta syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukausta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

Tätä lakia sovellettaessa ei oteta huomioon toiminta sinä aikana, jolta maatalousyrittäjälle suoritetaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseen taikka

Tätä lakia sovellettaessa ei oteta huomioon toimintaa sinä aikana, jolta maatalousyrittäjälle suoritetaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka

Voimassa oleva laki

yrittäjätoimintaan perustuvaa sellaista työkyvyttömyyseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Myöskään ei oteta huomioon toimintaa eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

9 §

Vanhuuseläke myönnetään eläkeiän saavuttaneelle maatalousyrittäjälle sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista.

Jos vanhuuseläke myönnetään muusta ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuravaan kuukauden alusta, muutetaan eläkkeen määrää alkamisajasta riippuen vakuutusmatemaattisia periaatteita noudattaen siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö määrää.

19 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 3 ja 4 momentissa, 4, 4 b—4 d, 5 b, 7 a ja 7 c—9 a §:ssä, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 13 ja 14 §:ssä sekä 16—21 a ja 22 §:ssä sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n 3 momentissa on säädetty.

Ehdotus

yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Myöskään ei oteta huomioon toimintaa eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

9 §

Vanhuuseläke myönnetään eläkeiän saavuttaneelle maatalousyrittäjälle sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista, *jollei eläkkeen lykkäämisestä tai varhentamisesta muuta johdu.*

19 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 3 ja 4 momentissa, 4 ja 4 b—4 e §:ssä, 5 §:n 2—5 momentissa, 5 b, 7 a ja 7 c—9 a §:ssä, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 13 ja 14 §:ssä, 16—21 a ja 22 §:ssä sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n 3 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

4.

Laki yrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 5 §:n 1 ja 3 momentti, 8 § ja 17 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 1 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa (503/71), 5 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (937/72) ja 17 §:n 1 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (475/81), näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

5 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. *Perhe-eläkkeen suuruutta määrättäessä ei oteta huomioon edunjäntäjän eläkkeen määrän 8 §:n 2 momentin mukaista muutosta.*

Ehdotus

5 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, *yksilöllisen varhaiseläkkeen* sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. *Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että käytetään syntymävuoden 1937 asemesta syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:*

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

Tätä lakia sovellettaessa ei oteta huomioon toimintaa sinä aikana, jolta yrittäjälle suoritetaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukais-

Tätä lakia sovellettaessa ei oteta huomioon toimintaa sinä aikana, jolta yrittäjälle suoritetaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukais-

Voimassa oleva laki

ta työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa sellaista työkyvyttömyyseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Myöskään ei oteta huomioon toimintaa eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

8 §

Vanhuuseläke myönnetään eläkeiän saavuttaneelle yrittäjälle sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista.

Jos vanhuuseläke myönnetään muusta ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, muutetaan eläkkeen määrää alkamisajasta riippuen vakuutusmatemaattisia periaatteita noudattaen siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö määrää.

17 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 4, 4 b—4 d, 5 b, 7 a ja 7 c—10 §:ssä, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa, 13 ja 14 §:ssä sekä 16—21 a ja 22 §:ssä on säädetty.

Ehdotus

ta työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Myöskään ei oteta huomioon toimintaa eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

8 §

Vanhuuseläke myönnetään eläkeiän saavuttaneelle yrittäjälle sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista, *jollei eläkkeen lykkäämisestä tai varhentamisesta muuta johdu.*

17 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 4 ja 4 b—4 e §:ssä, 5 §:n 2—5 momentissa, 5 b, 7 a ja 7 c—10 §:ssä, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa, 13 ja 14 §:ssä sekä 16—21 a ja 22 §:ssä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

5.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 25 b §, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82),

muutetaan 20 §:n 1 momentti, 25 a §, 26 §:n 2 momentti ja 30 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 20 §:n 1 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (588/78), 25 a § ja 30 a §:n 1 momentti mainitussa 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa sekä 26 §:n 2 momentti 30 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1083/82), ja

lisätään 22 §:ään, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1964 annetussa laissa (697/64), uusi 4 momentti, laista 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetulla lailla (427/63) kumotun 22 a §:n tilalle uusi 22 a §, 26 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta ja 30 päivänä joulukuuta 1982 annetuilla laeilla sekä 18 päivänä tammikuuta 1985 annetulla lailla (53/85) ja päivänä kuuta 1985 annetulla lailla (/85), uusi 6 momentti sekä lakiin uusi 39 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

Kansaneläkkeenä maksetaan:

1) vanhuuseläkettä 65 vuotta täyttäneelle vakuutetulle;

2) työkyvyttömyyseläkettä työkyvyttömälle vakuutetulle, joka on 65 vuotta nuorempi, 22 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa; tai

3) työttömyyseläkettä 22 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa 60, mutta ei vielä 65 vuotta täyttäneelle pitkäaikaisesti työttömälle vakuutetulle, joka ei saa työkyvyttömyyseläkettä.

(22 a § kumottu)

20 §

Kansaneläkkeenä maksetaan:

1) vanhuuseläkettä 65 vuotta täyttäneelle tai varhennettua vanhuuseläkettä 60 vuotta täyttäneelle vakuutetulle, viimeksi mainitulle siten alennettuna kuin 25 a §:n 2 momentissa on säädetty;

2) työkyvyttömyyseläkettä 22 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa työkyvyttömälle vakuutetulle, joka on 65 vuotta nuorempi, tai työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä 22 a §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa 55 mutta ei vielä 65 vuotta täyttäneelle vakuutetulle; tai

3) työttömyyseläkettä 22 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa 60, mutta ei vielä 65 vuotta täyttäneelle pitkäaikaisesti työttömälle vakuutetulle, joka ei saa tämän lain mukaista työkyvyttömyyseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä.

22 §

Työkyvyttömyyseläkettä ei myönnetä sellaiselle vakuutetulle, joka saa tämän lain mukaista varhennettua vanhuuseläkettä.

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, on 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikäänymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle

työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotuloonsa ovat enintään 689,58 markkaa kuukaudessa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan vuotta ennen yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista. Tällöin ei mainittua vuoden määräaikaa laskettaessa siihen katsota sisältyvän sellaisia aikoja, joilta vakuutettu on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa.

Yksilöllinen varhaiseläke myönnetään toistaiseksi. Yksilöllisestä varhaiseläkkeestä on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä tässä laissa on säädetty työkyvyttömyyseläkkeestä, lukuun ottamatta 39 §:n 1 ja 3—6 momentin säännöksiä.

Vakuutetulla on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetty eläkkeen saamisen edellytykset. Ennakkopäätökseen saa hakea muutosta niin kuin 73 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Mitä tässä laissa on säädetty työkyvyttömäksi todetusta vakuutetusta, sovelletaan vastaavasti vakuutettuun, jonka on todettu täyttävän yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua markkamäärää tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksiluvun mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

25 a §

Jos vanhuuseläke alkaa muusta ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, pohjaosaa ja lisäosaa korotetaan alkamisajankohdasta riippuen seuraavasti:

korotusta laskettaessa eläkkeelle siirtymisen ikä määrätään kuukauden tarkkuudella; ja

korotus on, jos eläke alkaa vakuutetun täytettyä

65 vuotta, 0,93 prosenttia jokaista eläkeiän ylittävää kuukautta kohti;

25 a §

Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, pohjaosaa ja lisäosaa korotetaan yhdellä prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkääntyy.

Voimassa oleva laki

66 vuotta, 11,16 prosenttia lisättyä 1,03 prosentilla jokaista 66 vuoden iän ylittävää kuukautta kohti;

67 vuotta, 23,52 prosenttia lisättyä 1,12 prosentilla jokaista 67 vuoden iän ylittävää kuukautta kohti;

68 vuotta, 36,96 prosenttia lisättyä 1,41 prosentilla jokaista 68 vuoden iän ylittävää kuukautta kohti;

69 vuotta, 53,88 prosenttia lisättyä 1,54 prosentilla jokaista 69 vuoden iän ylittävää kuukautta kohti; ja

70 vuotta tai enemmän, 72,36 prosenttia.

Ehdotus

Jos eläke myönnetään varhennettuna vanhuuseläkkeenä, pohjaosaa ja lisäosaa alennetaan puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläke siirtyy maksettavaksi aikaisemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

25 b §

Jos vakuutettu on täyttänyt 65 vuotta ennen joulukuun 1 päivää 1984, pohjaosaa korotetaan poiketen siitä, mitä 25 a §:ssä on säädetty eläkkeen alkaessa vakuutetun täytettyä:

66 vuotta, 12,5 prosentilla;

67 vuotta, 25 prosentilla;

68 vuotta, 37,5 prosentilla;

69 vuotta, 50 prosentilla; ja

70 vuotta tai enemmän, 62,5 prosentilla.

(25 b § kumotaan)

26 §

Lisäosaa määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain (395/61) 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön, merimieseläkelain (72/56) taikka rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain mukaiseen eläkkeeseen sisältyvää lapsikorotusta eikä, jos vakuutettu on täyttänyt 65 vuotta 1 päivänä tammikuuta 1980 tai sen jälkeen, 65 vuoden iän täyttämisen jälkeiseen aikaan perustuvaa, eläkkeeseen suoritettua työntekijäin eläkelain 5 §:n 2 momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitettua tai sitä vastaavaa korotusta.

Lisäosaa määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön, merimieseläkelain (72/56) taikka rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukaiseen eläkkeeseen sisältyvää lapsikorotusta eikä jos vakuutettu on täyttänyt 65 vuotta 1 päivänä tammikuuta 1980 tai sen jälkeen, 65 vuoden iän täyttämisen jälkeiseen aikaan perustuvaa, eläkkeeseen suoritettua työntekijäin eläkelain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa korotusta eikä saman lain 5 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa vähennystä.

Samoin 1 momentissa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan tämän lain mukaista varhennettua vanhuuseläkettä saavan vakuutetun työ- tai virkasubteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke, jonka hän saisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään.

Voimassa oleva laki

30 a §

Työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeensaajalle, joka on pysyvästi tullut sellaiseen tilaan kuin 22 §:n 2 momentissa säädetään, maksetaan apulisää. Jos hän on pysyvästi toisen henkilön yhtämittaisen hoidon ja valvonnan tarpeessa, hänelle maksetaan hoitolisää. Sen estämättä, mitä tässä momentissa on säädetty, 80 vuotta täyttäneelle eläkkeensaajalle maksetaan apulisää ja 85 vuotta täyttäneelle hoitolisää.

Ehdotus

30 a §

Tämän lain 20 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainitulle eläkkeensaajalle, joka on pysyvästi tullut sellaiseen tilaan kuin 22 §:n 2 momentissa säädetään, maksetaan apulisää. Jos hän on pysyvästi toisen henkilön yhtämittaisen hoidon ja valvonnan tarpeessa, hänelle maksetaan hoitolisää. Sen estämättä, mitä tässä momentissa on säädetty, 80 vuotta täyttäneelle eläkkeensaajalle maksetaan apulisää ja 85 vuotta täyttäneelle hoitolisää.

39 a §

Yksilöllistä varhaiseläkettä suoritetaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jona vakuutettu on täyttänyt 22 a §:n 1 momentissa tarkoitetut yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset, ei kuitenkaan ilman erityistä syytä pitemmästä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen eläkkeen hakemista.

Yksilöllistä varhaiseläkettä ei makseta siltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Tämän lain 22 a §:n 1 momentissa säädetty markkamäärä vastaa työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan vuodelle 1985 vahvistettua palkkaindeksilukua.

Määrättäessä oikeutta 22 a §:ssä säädettyyn yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

6.

Laki**eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 3 §:n 4 momentti ja 8 §:n 1 momentin 2 kohta sekä lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Jos kansaneläke on myönnetty varhennettuna vanhuuseläkkeenä, asumistukea ei suoriteta ennen 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alkamista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Jos molemmille puolisoille on myönnetty kansaneläke, määrätään heille yhteinen asumistuki, joka maksetaan puoliksi kummallekin. Asumistuen puolikkaasta on tällöin voimassa, mitä asumistuesta on säädetty.

Jos molemmille puolisoille on myönnetty kansaneläke, määrätään heille yhteinen asumistuki, joka maksetaan puoliksi kummallekin. Asumistuen puolikkaasta on tällöin voimassa, mitä asumistuesta on säädetty. *Jos puolisoista toiselle on myönnetty vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke ja toiselle varhennettu vanhuuseläke, maksetaan asumistuki kuitenkin kokonaan ensiksi mainisulle puolisolle sen kuukauden loppuun saakka, jona viimeksi mainittu puoliso täyttää 65 vuotta.*

8 §

Asumistuen määrä tarkistetaan:

2) kun asumistuen saajan perhesuhteet ovat muuttuneet; tai

2) kun asumistuen saajan puolisolle myönnetään kansaneläke tai rintamasotilaseläke tai se lakkautetaan taikka kun asumistuen saajan puoliso, joka saa varhennettua vanhuuseläkettä, täyttää 65 vuotta taikka kun perhesuhteet muutoin muuttuvat; tai

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Laki rintamasotilaseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 7 päivänä tammikuuta 1982 annetussa laissa (20/82), ja

lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (1085/80), uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Vuositulolla, jonka perusteella oikeus rintamasotilaseläkkeeseen vahvistetaan, tarkoitetaan sitä tosiasiallista tuloa, jota rintamasotilaan tai rintamapalvelukseen osallistuneen naisen taikka, jos hän on naimisissa, puolisoiden voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan lisättyinä kymmenellä prosentilla siitä määrästä, jolla hänen omaisuutensa arvo ylittää 98 250 markkaa tai jos hän on naimisissa, jolla puolisoiden omaisuuden arvo ylittää 145 410 markkaa.

Ehdotus

8 §

Vuositulolla, jonka perusteella oikeus rintamasotilaseläkkeeseen vahvistetaan, tarkoitetaan sitä tosiasiallista tuloa, jota rintamasotilaan tai rintamapalvelukseen osallistuneen naisen taikka, jos hän on naimisissa, puolisoiden voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan lisättyinä kymmenellä prosentilla siitä määrästä, jolla hänen omaisuutensa arvo ylittää 98 250 markkaa tai, jos hän on naimisissa, jolla puolisoiden omaisuuden arvo ylittää 145 410 markkaa. *Vuosituloa määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain (395/61) 5 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa vähennystä.*

9 §

Jos kansaneläke on myönnetty varhennettuna vanhuuseläkkeenä, rintamalisää ei suoriteta ennen 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alkamista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat virallisen elinkustannusindeksin siitä pistelukua, jonka mukaan lokakuussa 1976 maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

8.

Laki perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain 9 a §:n 2 momentti, 9 b §, 13 §:n 2 momentti ja 15 b §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 9 a §:n 2 momentti 7 päivänä tammikuuta 1982 annetussa laissa (22/82), 9 b § ja 13 §:n 2 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (589/78) sekä 15 b §:n 2 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (105/82), näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 a §

Kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä taikka rintamasotilaseläkelain mukaista rintamasotilaseläkettä saavalle leskelle maksetaan kuitenkin alkueläkettä ainoastaan se määrä, jolla alkueläke olisi suurempi kuin työkyvyttömyys-, työttömyys- tai rintamasotilaseläke.

Kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä *tai varhennettua vanhuuseläkettä* taikka rintamasotilaseläkelain (119/77) mukaista rintamasotilaseläkettä saavalle leskelle maksetaan kuitenkin alkueläkettä ainoastaan se määrä, jolla alkueläke olisi suurempi kuin *ma-
nittu* eläke.

9 b §

Leskellä on oikeus jatkoeläkkeeseen edellyttäen, ettei hän saa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä:

1) jos hänen huollettavanaan on edunjättäjän jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutettu 16 vuotta nuorempi lapsi;

2) jos hän edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 40 vuotta sekä avioliitto edunjättäjän kanssa oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään kolme vuotta; tai

3) jos hän oli täyttänyt 40 vuotta silloin, kun 1 kohdassa tarkoitettu lapsi täyttää 16 vuotta tai siirtyy pois lesken huollosta ja avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta.

9 b §

Leskellä on oikeus jatkoeläkkeeseen edellyttäen, ettei hän saa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyys-, työttömyys- *tai varhennettua vanhuuseläkettä*:

1) jos hänen huollettavanaan on edunjättäjän jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutettu 16 vuotta nuorempi lapsi;

2) jos hän edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 40 vuotta sekä avioliitto edunjättäjän kanssa oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään kolme vuotta; tai

3) jos hän oli täyttänyt 40 vuotta silloin, kun 1 kohdassa tarkoitettu lapsi täyttää 16 vuotta tai siirtyy pois lesken huollosta ja avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta.

13 §

Lesken oikeus jatkoeläkkeeseen lakkaa niin ikään, kun hänelle myönnetään kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyys- *tai* työttömyyseläke, sekä oikeus 9 b §:n 1 kohdan mukaan maksettavaan jatkoeläkkeeseen kun hänellä ei enää ole huollettavanaan lapseneläkkeeseen oikeutettua 16 vuotta nuorempaa lasta.

Lesken oikeus jatkoeläkkeeseen lakkaa niin ikään, kun hänelle myönnetään kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke *tai varhennettu vanhuuseläke*. Lesken oikeus 9 b §:n 1 kohdan mukaan maksettavaan jatkoeläkkeeseen *lakkaa myös* kun hänellä ei enää ole huollettavanaan lapseneläkkeeseen oikeutettua 16 vuotta nuorempaa lasta.

15 b §

Vuositulolla tarkoitetaan sitä tosiasiallista tuloa, jota lesken voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan lisätyynä kymmenellä prosentilla siitä määrästä, jolla lesken omaisuuden arvo ylittää 149 250 markkaa.

Vuositulolla tarkoitetaan sitä tosiasiallista tuloa, jota lesken voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää jatkuvasti vuosittain saavan lisätyynä kymmenellä prosentilla siitä määrästä, jolla lesken omaisuuden arvo ylittää 149 250 markkaa. Vuosituloa määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain 5 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa vähennystä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat elinkustannusindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan maaliskuussa 1981 maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

9.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 19 §:n 6 momentti,
 sellaisena kuin se on 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), ja
lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 a §

Päivärahaa ei makseta vakuutetulle, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä. Jos kuitenkin mainittua eläkettä saava vakuutettu tulee sairauden vuoksi kykenemättömäksi työhön, jota hän välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista eläkkeellä ollessaan on tehnyt, suoritetaan hänelle tämän työkyvyttömyyden perusteella päivärahaa ottaen kuitenkin huomioon, mitä 15 §:n 4 momentissa on säädetty. Päivärahan määrä lasketaan tällöin sanotusta työstä saatujen työtulojen perusteella siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään.

19 §

Vakuuterulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä sanotun lain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan.

Vakuuterulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan. Sama koskee vakuutettua, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.